

Received on: 22/04/2025

Accepted on: 22/06/2025

Journal of
Business Strategies
Shahed University
Thirtysecond Year
No.25
Spring & Summer
2025

Configuring Knowledge and Innovation Strategies Based on Social Capital and Their Competitive Outcomes in Local Markets

DOI: 10.22070/cs.2026.21546.1472

Iman Ghasemi hamedani ^{1*} , Maryam Akhavan kharazian ² and Sakineh Ebrahimi ³

1. PhD in Marketing, Department of Business Management, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. (Corresponding Author)
2. Assistant Professor, Department of Management and Accounting, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. (Email: m_akhavan@sbu.ac.ir)
3. Ph.D. Student in Business Management, Marketing Concentration, Faculty of Economics and Management, Urmia University, Urmia, Iran. (Email: st_s.ebrahimi@urmia.ac.ir)

*Email: ghasemi.iman1987@gmail.com

Abstract

Aim and introduction: In recent decades, profound economic, social, and technological transformations have demonstrated that economic growth alone is an insufficient metric for evaluating societal success. Escalating inequalities, resource constraints, declining social capital, and increasing environmental complexities have underscored the imperative of sustainable development. By emphasizing the equilibrium between economic, social, and institutional dimensions, sustainable development aims to foster long-term value creation, enhance systemic resilience, and safeguard the well-being of future generations. Local markets, serving as pivotal socio-economic platforms for value creation, play a decisive role in facilitating sustainable development. Beyond their primary economic functions, these markets function as critical arenas for social interaction, knowledge exchange, trust-building, and collective collaboration. Within this framework, open innovation—by facilitating knowledge flows, network-based interactions, and multi-actor cooperation—can bolster learning capabilities and support the generation of shared value. However, the efficacy of open innovation is contingent upon the presence of social capital, trust, shared norms, and robust relational networks. Social capital fosters innovation by strengthening cooperation, facilitating knowledge transfer, and mitigating interaction costs. Concurrently, knowledge management plays a fundamental role in transforming social capacities into structured processes of knowledge creation, sharing, and utilization, thereby underpinning sustainable development. Conversely, detrimental behaviors such as knowledge hiding can erode trust, impede knowledge flows, and constrain collective learning and innovation. In such contexts, community leadership may serve as a facilitating mechanism by enhancing participation, coordination, and trust among community members. Despite extensive research, the simultaneous interaction among social capital, knowledge management, open innovation, and boundary factors—specifically knowledge hiding and community leadership—in achieving the sustainable development of local markets remains insufficiently explored. This study aims to develop an integrated framework to examine these interrelationships and provide strategic insights for enhancing innovation, resilience, and sustainable value creation in local markets.

Journal of Business Strategies

Received on: 22/04/2025

Accepted on: 22/06/2025

*Journal of
Business Strategies
Shahed University
Thirtysecond Year
No.25
Spring & Summer
2025*

Methodology: This study employs a quantitative, applied, and descriptive-analytical approach to examine the relationships among social capital, knowledge management, open innovation, and the determinants of rural local market development via a survey method. The statistical population comprises economic and institutional actors active in the rural local markets of Urmia County, including farmers, cooperative members, local managers, and village council members. Utilizing stratified random sampling, the sample size was estimated at approximately 400 participants using the Soper (2025) calculator for structural equation modeling (SEM). Data were collected through a structured 40-item questionnaire utilizing a five-point Likert scale. Furthermore, the instrument's psychometric properties were rigorously assessed, confirming content validity, convergent validity (AVE), discriminant validity (based on the Fornell–Larcker criterion), and reliability through Cronbach's alpha and composite reliability (CR).

Finding: Factor analysis revealed that all measurement item loadings, with the exception of the final sustainable development item, exceeded 0.4, and t-values surpassed the 1.96 threshold, thereby validating the indicators. Reliability coefficients for all constructs were above 0.7, indicating satisfactory measurement reliability. Convergent validity was established through AVE values exceeding 0.5, while the Fornell–Larcker criterion verified discriminant validity, as the square root of the AVE for each construct was greater than its correlations with other constructs. The structural model was evaluated using R^2 , Q^2 , and Goodness-of-Fit (GOF) criteria. The results demonstrated strong explanatory power for sustainable development, moderate levels for perceived knowledge quality, and relatively lower levels for knowledge management and open innovation. The Q^2 values indicated robust predictive capability, with sustainable development exhibiting strong prediction, while other constructs showed moderate predictive power. Overall, the findings confirm the acceptable fit of the model and its capacity to explain the complex relationships among the research constructs.

Discussion and Conclusion: The comprehensive findings of this study indicate that achieving sustainable development in local markets necessitates a simultaneous focus on social, knowledge-based, and innovation-oriented factors. The results underscore that social capital, serving as the bedrock for trust, cooperation, and actor interaction, plays a pivotal role in fortifying knowledge and innovation capacities. Indeed, robust social relationships and effective networks establish the prerequisite conditions for knowledge sharing, collective learning, and sustainable value creation. Furthermore, the findings demonstrate that knowledge management and open innovation function as critical mechanisms for translating social capacities into developmental outcomes. By facilitating knowledge flows, enhancing learning processes, and strengthening adaptive capabilities, these mechanisms contribute significantly to sustainable development. Additionally, perceived knowledge quality is central to the efficacy of developmental processes, as knowledge yields a sustainable advantage only when it is perceived as reliable, useful, and applicable. Ultimately, the findings suggest that sustainable development is not the product of a single determinant but emerges from the synergistic interaction among social capital, knowledge management, innovation, knowledge quality, and supportive factors such as community leadership. Consequently, fostering collaboration, promoting knowledge sharing, and cultivating a trust-based environment are essential to enhancing resilience, innovation, and long-term value creation in local markets.

Keywords: Social Capital, Sustainable Development, Knowledge Management, Open Innovation, Perceived Knowledge Quality, Knowledge Hiding.

پیکربندی راهبردهای دانش و نوآوری باز مبتنی بر سرمایه اجتماعی و پیامدهای رقابتی آن در بازارهای محلی

نویسندگان: ایمان قاسمی همدانی^{۱*}، مریم اخوان خرازیان^۲

و سکینه ابراهیمی^۳

۱. دکترای تخصصی بازاریابی، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول)

۲. استادیار، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
(Email: m_akhavan@sbu.ac.ir)

۳. دانشجوی دکترای بازاریابی، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. (Email: st_s.ebrahimi@urmia.ac.ir)

* Email: ghasemi.iman1987@gmail.com DOI: 10.22070/cs.2026.21546.1472

چکیده

در فضای پویای کسب‌وکارهای امروزی، گذار از مدل‌های سنتی به سمت شبکه‌سازی‌های هوشمند، عامل حیاتی در بقا و پیشتازی در بازارهای محلی محسوب می‌شود. هدف این پژوهش، واکاوی پیکربندی راهبردهای دانش و نوآوری باز با تأکید بر سرمایه اجتماعی است تا از این طریق، چگونگی تبدیل شبکه‌های تعاملی به محرک ایجاد مزیت رقابتی شناسایی شده و الگویی کاربردی برای تقویت جایگاه بنگاه‌ها در اکوسیستم‌های منطقه‌ای ارائه گردد. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی با رویکرد پیمایشی است. جامعه آماری شامل کنشگران اقتصادی و نهادهای فعال در بازارهای محلی روستایی شهرستان ارومیه است که در فرایندهای خلق، تبادل و بهره‌برداری از منابع دانشی نقش دارند. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای تصادفی انجام شد و حجم نمونه ۴۰۰ نفر تعیین گردید. داده‌ها از طریق پرسشنامه استاندارد جمع‌آوری شدند و روایی آن‌ها با روایی محتوایی، همگرا و واگرا و پایایی آن‌ها با پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ بررسی موردبررسی قرار گرفت. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار Smart PLS انجام گرفت.

نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر مدیریت دانش، نوآوری باز و کیفیت دانش ادراک‌شده دارد. مدیریت دانش و نوآوری باز نیز رابطه مثبت و معناداری با توسعه پایدار و بهبود موقعیت رقابتی نشان دادند. همچنین این متغیرها نقش میانجی مؤثری در انتقال اثر سرمایه اجتماعی به توسعه پایدار ایفا کردند. پنهان‌کاری دانش، روابط بین سرمایه اجتماعی، کیفیت دانش ادراک‌شده و توسعه پایدار را منفی تعدیل کرد، درحالی‌که رهبری جامعه اثر تقویت‌کننده‌ای بر رابطه مدیریت دانش و توسعه پایدار داشت.

نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه اجتماعی در ابعاد ساختاری، رابطه‌ای و شناختی، بستر اصلی تسهیم دانش و توسعه نوآوری باز را در جوامع محلی فراهم می‌آورد. این عامل از طریق تقویت فرایندهای دانشی و نوآورانه، نقش مهمی در تحقق توسعه پایدار و ارتقای موقعیت رقابتی ایفا می‌کند. یافته‌ها همچنین حاکی از آن است که مدیریت دانش، نوآوری باز و کیفیت دانش ادراک‌شده، سازوکارهای اصلی انتقال اثر سرمایه اجتماعی هستند. بر این اساس، برای فعال‌سازی ظرفیت‌های دانشی، کاهش پنهان‌کاری دانش و تقویت رهبری جامعه امری ضروری به نظر می‌رسد؛ ازاین‌رو، توصیه می‌شود مدیران و سیاست‌گذاران بر توسعه سرمایه اجتماعی، تقویت سازوکارهای دانشی و ترویج سبک رهبری در بازارهای محلی تمرکز کنند.

کلیدواژه‌ها: سرمایه اجتماعی، توسعه پایدار، مدیریت دانش، نوآوری باز، کیفیت دانش ادراک‌شده، پنهان‌کاری دانش.

نشریه علمی
راهبردهای
بازرگانی

(دانشور رفته‌ار)

Journal of
Business
Strategies

مقاله پژوهشی
صفحه ۸۰-۵۳

• دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۲/۰۲
• پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱

Journal of
Business Strategies
Shahed University
Thirtysecond Year
No.25
Spring & Summer
2025

نشریه علمی
دانشگاه شاهد

سال سی و دوم - دوره ۲۲
شماره ۲۵
بهار و تابستان ۱۴۰۴

مقدمه

در دهه‌های اخیر، جهان با مجموعه‌ای از دگرگونی‌های پیچیده اقتصادی، اجتماعی و فناورانه مواجه شده است که الگوهای سنتی توسعه را با چالش‌های بنیادین روبه‌رو ساخته‌اند. افزایش نابرابری‌های اجتماعی، شکنندگی ساختارهای اقتصادی محلی، فرسایش سرمایه‌های اجتماعی، تشدید رقابت‌پذیری و محدودیت منابع، سبب شده است که رشد اقتصادی به‌تنهایی دیگر شاخصی کافی برای ارزیابی موفقیت جوامع و بازارها تلقی نشود. در چنین شرایطی، مفهوم توسعه پایدار به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پارادایم‌های مسلط در ادبیات مدیریت، توسعه و سیاست‌گذاری، جایگاهی محوری یافته است؛ پارادایمی که بر ایجاد تعادل میان ابعاد اقتصادی، اجتماعی و نهادی تأکید داشته و هدف آن، خلق ارزش بلندمدت، ارتقای تاب‌آوری جوامع و تضمین رفاه پایدار نسل‌های آینده است (روجریو^۱، ۲۰۲۱). از این منظر، توسعه پایدار نه صرفاً یک هدف سیاستی، بلکه ظرفیتی پویا برای حفظ انسجام اجتماعی، تقویت توان انطباق‌پذیری و بازتولید قابلیت‌های دانشی و نهادی در بسترهای محلی محسوب می‌شود.

در این میان، بازارهای محلی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بسترهای اجتماعی-اقتصادی خلق ارزش، نقش فزاینده‌ای در تحقق توسعه پایدار ایفا می‌کنند. این بازارها فراتر از کارکرد اقتصادی خود، فضاهایی برای شکل‌گیری تعاملات اجتماعی، تولید و تبادل دانش، تقویت اعتماد و توسعه همکاری‌های جمعی به شمار می‌روند. به همین دلیل، پایداری آن‌ها صرفاً وابسته به منابع مالی و مزیت‌های اقتصادی نیست، بلکه به کیفیت روابط میان کنشگران، ظرفیت جریان دانش، میزان مشارکت اجتماعی و توانایی انطباق با تحولات محیطی بستگی دارد. در اقتصاد دانش‌بنیان امروز، مزیت رقابتی پلیدار بازارها بیش از هر چیز از توانایی آن‌ها در بهره‌گیری از ظرفیت‌های دانشی، شبکه‌ای و اجتماعی ناشی می‌شود؛ ظرفیتی که می‌تواند زمینه خلق ارزش مشترک و توسعه فراگیر را فراهم سازد (رئوس و همکاران^۲، ۲۰۲۰).

در پاسخ به این تحولات، نوآوری باز به‌عنوان یکی از رویکردهای نوین خلق ارزش و توسعه پایدار، در کانون توجه قرار گرفته است. برخلاف الگوهای سنتی نوآوری که بر مرزهای بسته سازمانی و اتکای صرف به منابع داخلی استوار بودند، نوآوری باز بر جریان آزاد دانش، تعاملات بین‌سازمانی و همکاری‌های شبکه‌ای تأکید دارد و از این طریق، بستر توسعه قابلیت‌های یادگیری، ارتقای ظرفیت‌های دانشی و خلق ارزش جمعی را فراهم می‌سازد (پریو و همکاران^۳، ۲۰۱۸). اهمیت این رویکرد در بازارهای محلی بیش‌ازپیش آشکار می‌شود؛ زیرا کنشگران این بازارها معمولاً با محدودیت منابع، ضعف زیرساخت‌های رسمی و وابستگی بالا به تعاملات اجتماعی مواجه‌اند و بقای آن‌ها تا حد زیادی به توانایی‌شان در تسهیم دانش، یادگیری جمعی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های شبکه‌ای وابسته است. باین‌حال، مشارکت در فرایندهای نوآوری باز غالباً ماهیتی داوطلبانه دارد و تحت تأثیر عواملی نظیر تردید نسبت به ارزش دانش فردی، نگرانی از سوءاستفاده از دانش و رفتارهای گزینشی در اشتراک‌گذاری اطلاعات قرار می‌گیرد (لام و همکاران^۴، ۲۰۲۱). این چالش‌ها می‌توانند اثربخشی تعاملات دانشی را کاهش داده و ظرفیت بازارهای محلی را برای تحقق توسعه پایدار محدود سازند.

ادبیات نوآوری باز بر این نکته تأکید دارد که خلق ارزش پایدار زمانی امکان‌پذیر است که جریان دانش در بستری مبتنی بر اعتماد، تعاملات پایدار و همکاری شبکه‌ای تسهیل شود (ردزیوان و بوگرز^۵، ۲۰۱۹). در این چارچوب، سرمایه اجتماعی به‌عنوان مجموعه‌ای از روابط مبتنی بر اعتماد، هنجارهای مشترک، پیوندهای شبکه‌ای و درک متقابل، یکی از مهم‌ترین زیرساخت‌های تحقق توسعه پایدار محسوب می‌شود (استاک و عبدالملکی، ۱۳۹۳). سرمایه اجتماعی نه تنها هزینه‌های تعامل را کاهش می‌دهد و هماهنگی میان کنشگران را تسهیل می‌کند، بلکه از طریق تقویت اعتماد و توسعه زبان مشترک، زمینه شکل‌گیری یادگیری جمعی، انتقال دانش و توسعه نوآوری را فراهم می‌آورد. ابعاد ساختاری، رابطه‌ای و شناختی سرمایه اجتماعی، با ارتقای کیفیت دانش ادراک‌شده و تقویت انسجام شبکه‌ای، امکان بهره‌برداری اثربخش از منابع دانشی را در جهت خلق ارزش پایدار و توسعه مشارکتی فراهم می‌کنند (میکوویچ و همکاران^۶، ۲۰۲۳). از این منظر، سرمایه اجتماعی را می‌توان

1. Ruggerio
2. Reus et al.
3. Prieto et al

4. Lam et al
5. Radziwon & Bogers
6. Miković et al.

به‌عنوان ظرفیتی راهبردی در نظر گرفت که تولدایی بازارها را برای انطباق، نوآوری و تداوم توسعه ارتقا می‌دهد (خالقی‌نژاد، ۱۴۰۴).

در این میان، مدیریت دانش به‌عنوان یکی از قابلیت‌های کلیدی سازمانی و اجتماعی، نقشی بنیادین در تبدیل ظرفیت‌های اجتماعی به پیامدهای توسعه‌ای ایفا می‌کند. مدیریت دانش صرفاً فرایندی برای ذخیره یا انتقال اطلاعات نیست، بلکه سازوکاری راهبردی برای خلق، تسهیم، به‌کارگیری و بازتولید دانش در راستای توسعه قابلیت‌های رقابتی و اجتماعی محسوب می‌شود (جرفی، ۱۴۰۲). از طرفی مدیریت دانش از طریق تسهیل یادگیری جمعی، ارتقای تعاملات دانشی و تقویت فعالیت‌های نوآورانه، می‌تواند سرمایه اجتماعی را به نتایج اقتصادی، اجتماعی و توسعه‌محور تبدیل کند (تاج‌پور و همکاران^۱، ۲۰۲۲). همچنین، سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی از پیشایندهای اساسی رفتارهای دانشی، نقش مهمی در تقویت تمایل افراد به اشتراک‌گذاری دانش و مشارکت در فرایندهای نوآورانه ایفا می‌کند؛ فرایندی که درنهایت، ظرفیت بازارها را برای خلق ارزش مشترک و دستیابی به توسعه پایدار افزایش می‌دهد (مارتینیدیس و همکاران^۲، ۲۰۲۱).

باوجوداین، تحقق توسعه پایدار صرفاً به وجود شبکه‌های اجتماعی و جریان‌های دانشی وابسته نیست، بلکه کیفیت رفتارهای حاکم بر این تعاملات نیز نقشی تعیین‌کننده دارد. در بسیاری از موارد، رفتارهای ضد جریان دانش همچون پنهان‌کاری دانش، با تضعیف اعتماد، کاهش همکاری و محدود کردن دسترسی به منابع دانشی، مانع از شکل‌گیری یادگیری جمعی و نوآوری می‌شوند (فوزی^۳، ۲۰۲۳). چنین رفتارهایی نه‌تنها ظرفیت خلاقیت و توسعه نوآوری را محدود می‌سازند، بلکه از طریق ایجاد تنش‌های بین‌فردی و تضعیف انسجام اجتماعی، پایداری جوامع و بازارهای محلی را نیز تهدید می‌کنند (آرین و همکاران^۴، ۲۰۲۱). در مقابل، رهبری جامعه می‌تواند به‌عنوان یک ظرفیت نهادی و اجتماعی، نقش مهمی در کاهش این موانع ایفا کند. رهبران محلی که غالباً فاقد جایگاه رسمی اما برخوردار از مشروعیت اجتماعی و اعتماد جمعی هستند، از طریق تسهیل مشارکت، ایجاد هماهنگی میان کنشگران و تقویت انگیزه‌های همکاری، بستر لازم برای توسعه تعاملات دانشی و نوآوری را فراهم می‌آورند (کاروالهو و همکاران^۵، ۲۰۲۵). این نوع رهبری نه‌تنها موجب تقویت سرمایه اجتماعی می‌شود، بلکه از طریق توانمندسازی اعضای جامعه و توسعه مشارکت فراگیر، ظرفیت تحقق توسعه پایدار را نیز ارتقا می‌دهد (پورواتی و همکاران^۶، ۲۰۲۱). چنین رویکردی با اصول دستور کار ۲۰۳۰ سازمان ملل متحد، به‌ویژه تأکید بر حکمرانی مشارکتی، توسعه فراگیر و نهادهای پاسخ‌گو، هم‌راستا است.

با وجود گسترش مطالعات مرتبط با سرمایه اجتماعی، مدیریت دانش و نوآوری باز، بررسی ادبیات نشان می‌دهد که بخش عمده پژوهش‌های پیشین (چن و همکاران^۷، ۲۰۱۹؛ دنسو و همکاران^۸، ۲۰۲۰؛ جوسولا و همکاران^۹، ۲۰۲۴) این متغیرها را به‌صورت منفک یا در قالب روابط خطی و ساده تحلیل کرده‌اند. درحالی‌که تحقق توسعه پایدار، پدیده‌ای چندبعدی و پیچیده است که از تعامل هم‌زمان سازوکارهای اجتماعی، دانشی، رفتاری و نهادی تأثیر می‌پذیرد. علاوه بر این، اگرچه برخی مطالعات به پیامدهای عملکردی یا توسعه‌ای سرمایه اجتماعی اشاره کرده‌اند، اما همچنان نحوه تبدیل سرمایه اجتماعی به توسعه پایدار از طریق سازوکارهای مدیریت دانش و نوآوری باز، به‌ویژه در بستر بازارهای محلی، به‌صورت شفاف تبیین نشده است. همچنین، نقش متغیرهای مرزی همچون پنهان‌کاری دانش و رهبری جامعه در تقویت یا تضعیف این روابط، کمتر موردتوجه نظام‌مند قرار گرفته است. از سوی دیگر، بسیاری از بازارهای محلی در کشورهای درحال‌توسعه با چالش‌هایی نظیر ضعف هماهنگی شبکه‌ای، محدودیت جریان دانش، بی‌اعتمادی میان کنشگران، مشارکت پایین ذی‌نفعان و ناکارآمدی سازوکارهای یادگیری جمعی مواجه‌اند. این وضعیت سبب شده است که علی‌رغم وجود ظرفیت‌های اجتماعی و انسانی، بسیاری از برنامه‌های توسعه محلی نتوانند به خلق ارزش پایدار، ارتقای تاب‌آوری و بهبود رقابت‌پذیری منجر شوند. در چنین شرایطی، فقدان چارچوبی یکپارچه برای تبیین نحوه هم‌افزایی سرمایه اجتماعی، مدیریت دانش و نوآوری باز، یکی از مهم‌ترین خلأهای

1. Tajpour et al
2. Martinidis et al
3. Fauzi
4. Arain et al
5. Carvalho et al

6. Purwati et al.
7. Chen et al
8. Danso et al
9. Juusola et al

نظری و کاربردی در حوزه توسعه پایدار بازارهای محلی به شمار می‌رود. بر این اساس، پژوهش حاضر می‌کوشد با ارائه چارچوبی تحلیلی و یکپارچه، نحوه اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر توسعه پایدار را از طریق سازوکارهای مدیریت دانش و نوآوری باز تبیین کرده و هم‌زمان نقش پنهان‌کاری دانش و رهبری جامعه را به‌عنوان شرایط مرزی مؤثر بر این روابط بررسی نماید. انتظار می‌رود یافته‌های این پژوهش، علاوه بر غنای ادبیات نظری در حوزه مدیریت دانش، نوآوری باز و توسعه پایدار، بتواند بینش‌های کاربردی ارزشمندی برای سیاست‌گذاران، مدیران محلی و کنشگران بازارهای محلی در طراحی راهبردهای مبتنی بر مشارکت، دانش و نوآوری فراهم آورد؛ راهبردهایی که درنهایت، به تقویت ظرفیت‌های توسعه پایدار، افزایش تاب‌آوری اجتماعی و خلق ارزش بلندمدت در بازارهای محلی منجر شوند.

مبانی نظری

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی یک سازه علمی و اجتماعی است که هرچند به دلیل چندوجهی بودن و دشواری در تعریف یکپارچه‌اش شهرت دارد، اما کاربردی و تأثیرگذار شمرده می‌شود؛ زیرا در بطن آن، ایده تسهیل کنش جمعی نهفته است. اصطلاح سرمایه اجتماعی بیان‌کننده تأثیر پیوندهای قوی بین فردی درون یک جامعه بر تولدایی آن جامعه در ایجاد همکاری، اعتماد و توسعه اقتصادی است (آدم‌زاده و اتون، ۱۴۰۴)، این مؤلفه به‌عنوان حس خیرخواهی حاصل از بافت روابط اجتماعی و قابلیت به‌کارگیری آن برای تسهیل اقدامات، تعریف می‌شود (پورتز^۱، ۲۰۲۴) که از سه بُعد تشکیل شده است: بُعد ساختاری به شبکه کلی روابط و فراوانی تعاملات درون آن اشاره دارد، به‌طوری‌که یادگیری و نوآوری باز را بهبود می‌بخشد، اشتراک‌گذاری دانش را ترغیب می‌کند، چراکه انتظار دارند دیگران نیز همین کار را انجام دهند. همچنین بُعد شناختی شامل زبان و ارزش‌ها و مدل‌های ذهنی مشترک است که سوء تفاهم‌ها را کاهش داده و کیفیت و اثربخشی تبادل دانش را افزایش می‌دهد (رضایی و خنیفر، ۱۴۰۴). سرمایه اجتماعی رابطه‌ای در مورد کیفیت روابط است و به‌عنوان یک عنصر محوری، عملکرد تیمی و همکاری بلندمدت را تشویق می‌کند (راغبی و یزدانی، ۱۴۰۱).

توسعه پایدار

اولین تعریف رسمی از توسعه پایدار در سال ۱۹۸۷ در گزارشی از سازمان ملل متحد با عنوان «آینده مشترک ما» مطرح شد که امروزه به‌نام گزارش برونلند^۲ شناخته می‌شود. این گزارش، توسعه پایدار را مؤلفه‌ای تعریف می‌کند که نیازهای نسل حاضر را برآورده سازد، بدون آن‌که توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهای خود را به خطر بیندازد (اوزیلی^۳، ۲۰۲۲). همچنین بحران‌های ناشی از مدل‌های توسعه‌ای مصرف‌گراست که منجر به تخریب و نابرابری‌های گسترده شده‌اند. توسعه پایدار همچنین با مفاهیمی چون مسئولیت اجتماعی، اقتصاد چرخشی و پایداری در ارتباط است (درمنش و همکاران، ۱۴۰۴). در حوزه کسب‌وکار، این رویکرد به یک سازمان می‌گوید که ارزش ایجادشده را تنها از منظر سود بلندمدت مالی نبیند، بلکه به ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی نیز توجه کنند. بنابراین، توسعه پایدار یک چارچوب هنجاری و عملیاتی است که از تفکر بلندمدت و مسئولانه حمایت می‌کند (اگاروال و اوجها^۴، ۲۰۲۴). از دیدگاه اقتصادی، توسعه پایدار بر رشد هوشمند و کارآمد منابع تأکید دارد؛ از جنبه اجتماعی، عدالت، شمول و رفاه جمعی را هدف می‌گیرد؛ و از منظر زیست‌محیطی، حفظ اکوسیستم‌ها و منابع طبیعی را الزامی می‌داند (اوزیلی، ۲۰۲۲).

نوآوری باز

شبکه‌های خارجی، در ترکیب با توانمندی‌های داخلی، همواره از مؤلفه‌های ضروری نوآوری محسوب شده‌اند؛ حالتی که نوآوری از طریق همکاری با شبکه‌های خارجی صورت می‌گیرد و آن را نوآوری باز می‌نامند (لاپالاین^۵، ۲۰۲۴). الگوی

1. Portes
2. Brundtland Report
3. Ozili

4. Agarwal & Ojha
5. Lappalainen et al.

نوآوری باز را روشی تعریف کرده‌اند که جوامع از طریق آن، با بهره‌گیری از منابع نوآوری خارجی، کالاها یا خدمات جدیدی را تولید می‌کنند. از سوی دیگر، معایب بالقوه نوآوری باز شامل کاهش کنترل، پیچیدگی بیشتر مدیریتی و سازمانی و در نتیجه افزایش هزینه‌هاست (تریق^۱، ۲۰۲۵).

مدیریت دانش

مدیریت دانش، مجموعه فرایندهایی برای فهم و به‌کارگیری منبع راهبردی دانش در سازمان است (استاک و عبدالملکی، ۱۳۹۳). مدیریت دانش یک راهبرد چندوجهی است که هدف آن بهینه‌سازی بهره‌برداری از دارایی‌های دانشی سازمان برای تحقق اهداف کسب‌وکار، تقویت مزیت رقابتی، ارتقای عملکرد، ترویج نوآوری، تسهیل اشتراک‌گذاری دانش و بهبود مستمر است (جردیو و ناواس^۲، ۲۰۲۴). این رویکرد بین‌رشته‌ای شامل فعالیت‌هایی مانند خلق، به‌کارگیری، انتشار و حفظ دانش می‌شود و مستلزم مستندسازی و ذخیره‌سازی دانش به‌گونه‌ای است که دسترسی و استفاده از آن برای اعضای جوامع تسهیل شود (ادهیکاری و شریستا^۳، ۲۰۲۳). اهمیت مدیریت دانش در انتشار اطلاعات، تولید دانش تکمیلی، حذف دانش منسوخ، ارزیابی نیازهای آینده و غنی‌سازی خروجی‌ها با بینش‌های نوین مشهود است (رامی و همکاران^۴، ۲۰۲۳).

کیفیت دانش ادراک‌شده

کیفیت دانش ادراک‌شده، به‌عنوان دانشی مفید و نوآورانه تعریف‌شده، نشان‌دهنده رضایت افراد از دانش به اشتراک گذاشته‌شده و سودمندی آن در انجام فعالیت‌هاست (قادری و ملک اخلاق، ۱۴۰۰). کیفیت دانش ادراک‌شده را می‌توان با سه معیار تکرارپذیری، سودمندی و نوآوری‌پذیری سنجید (وحید و همکاران^۵، ۲۰۲۱). این دانش نقش کلیدی در حفظ مزیت رقابتی دارد، اما حتی دانش دقیق نیز بدون ارتباط زمینه‌ای ممکن است مؤثر نباشد (زو و ژو^۶، ۲۰۲۲). بنابراین، تطبیق و زمینه‌یابی مداوم دانش برای کارآمدی و کاربردی بودن آن ضروری است (باکمات و همکاران^۷، ۲۰۲۲).

پنهان‌کاری دانش

شواهد دانش همگرا نشان می‌دهند که اشتراک‌گذاری دانش و پنهان‌کاری، دو روی یک سکه نیستند؛ و اگرچه این دو سازه با یکدیگر مرتبط‌اند، اما مفاهیم متمایزی را دربر می‌گیرند (هی و همکاران^۸، ۲۰۲۱). این پدیده شامل رفتارهای پنهان‌کارانه و اجتنابی صاحبان دانش است که به‌صورت عمدی، هنگام مواجهه با درخواست‌های دانش، از اطلاع‌رسانی درباره دانش مرتبط خودداری کرده یا بخشی از دانش ارزشمند را برای خود نگه می‌دارند (قادری و ملک اخلاق، ۱۴۰۰). بر همین اساس، پنهان‌کاری دانش می‌تواند در سه قالب کلی صورت گیرد: پنهان‌کاری اجتنابی، پنهان‌کاری سرکار گذاشتن (یا تحقیرکننده) و درنهایت پنهان‌کاری منطقی (آناند و همکاران^۹، ۲۰۲۲).

رهبران محلی

رهبران جوامع محلی به‌عنوان کاتالیزورهای توسعه، باید توانمندی‌های مدیریتی و کارآفرینانه‌ای داشته باشند تا بتوانند ساکنان محلی را درگیر، انگیزه‌بخش و توانمند سازند و آنان را از نقش بیننده منفعل به بازیگر فعال در توسعه جامعه تبدیل کنند (طاهری و فروتن اقلیدی، ۱۴۰۴). این نقش رهبران با عملکرد منابع انسانی در توسعه جوامع محلی به‌طور مستقیم مرتبط است. بر اساس مطالعات، مسئولیت رهبران جوامع ارتقای مشارکت فعال ساکنان محلی به‌عنوان عامل توسعه، نه ناظر منفعل پیشرفت است (باهالا و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۸). هدف نهایی توسعه جوامع محلی ارتقای هم‌زمان کیفیت زندگی و چشم‌اندازهای اقتصادی مردم بوده و دستیابی به آن مستلزم رهبری مؤثر با مدیریت مهارت‌های میان‌فردی، اطلاعاتی و تصمیم‌گیری است که

1. Tariq
2. Jordão & Novas
3. Adhikari & Shrestha
4. Rami et al
5. Waheed et al.

6. Xue & Zou
7. Bakhmat et al
8. He et al.
9. Anand et al
10. Bhalla et al

توانمندسازی منابع انسانی را تقویت می‌کند (بوکاس و همکاران^۱، ۲۰۲۳).

توسعه فرضیه‌ها

از آنجاکه سرمایه اجتماعی به عنوان یک منبع نامشهود و دشوار تقلید، می‌تواند دسترسی به دانش، اعتماد متقابل و هماهنگی شبکه‌ای را تقویت کند (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۴)، نقشی کلیدی در جریان مؤثر دانش، اشتراک‌گذاری و یکپارچه‌سازی دانش پیچیده و ضمنی ایفا می‌کند، طوری که افراد با تعاملات اجتماعی غنی‌تر، تمایل بیشتری به همسویی دیدگاه‌ها، ارزش‌ها و اهداف مشترک دارند که این امر مستقیماً به بهبود فرایندهای مدیریت دانش منجر می‌شود (کیم و شیم^۲، ۲۰۱۸). از منظر راهبردی، این ویژگی‌ها پیش‌نیاز فعال‌سازی قابلیت مدیریت دانش هستند؛ قابلیتی که هدف آن بهره‌برداری اثربخش از دارایی‌های دانشی برای تحقق مزیت رقابتی است (خالقی‌نژاد، ۱۴۰۴). در همین راستا، سرمایه اجتماعی می‌تواند ظرفیت‌های خلق، اشتراک‌گذاری و به‌کارگیری دانش را تقویت کند (لی و همکاران^۳، ۲۰۲۱). نتایج پژوهش میکوویچ و همکاران^۴ (۲۰۲۳) نشان داد که همبستگی میان سرمایه اجتماعی و مدیریت دانش، هم در سطح درون‌سازمانی و هم برون‌سازمانی وجود دارد؛ بر این اساس

H₁: سرمایه اجتماعی بر مدیریت دانش تأثیر مثبت و معناداری دارد.

دانش، تجربیات و شایستگی‌های افراد، آنان را به رعایت الزامات توسعه پایدار زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی ترغیب می‌کند. جوامعی که قادر به ساماندهی و بهره‌برداری هوشمند از دانش خود هستند، می‌توانند آن را به شکل‌های قابل استفاده تبدیل کرده و بهره‌وری، انعطاف‌پذیری و سودآوری خود را افزایش دهند (باکومات و همکاران، ۲۰۲۲). مدیریت دانش به عنوان یک قابلیت راهبردی، امکان خلق، ذخیره‌سازی و به‌کارگیری دانش را برای پاسخ‌گویی به تغییرات محیطی فراهم می‌کند (ادهیکاری و شریستا، ۲۰۲۳). این ظرفیت‌های دانش‌محور نه تنها مزیت رقابتی را تقویت می‌کنند، بلکه محرکی برای توسعه الگوهای پایدار اقتصادی و اجتماعی، به‌ویژه در جوامع محلی هستند که دانش محلی و همکاری جمعی نقش کلیدی در پایداری دارند (ین و همکاران^۵، ۲۰۲۲). مطالعات نشان داده‌اند که توسعه پایدار مستلزم شکل‌گیری جامعه‌ای مبتنی بر دانش است که در آن دانش صریح و بومی به صورت تعاملی و دوسویه میان ذی‌نفعان جریان یابد (علی و اودیک^۶، ۲۰۱۵). بر اساس مبانی بیان شده

H₂: مدیریت دانش بر توسعه پایدار تأثیر مثبت و معناداری دارد.

از آنجاکه انباشت سرمایه اجتماعی می‌تواند در دستیابی به پایداری تفاوتی ایجاد کند و تقویت سرمایه اجتماعی نقش اساسی در تسریع فرایندهای اشتراک‌گذاری هدف و جریان منابع با اتصال شبکه‌های مختلف در بخش‌ها و مقیاس‌ها ایفا می‌کند؛ در نتیجه اقدام جمعی را ممکن می‌سازد. بنابراین، ایجاد محیطی که در آن تولید هر سه نوع سرمایه اجتماعی تشویق شود، می‌تواند به دولت‌های محلی کمک کند تا به اهداف سیاستی موردنظر خود برای توسعه پایدار دست یابند. همچنین جوامع محلی با سرمایه اجتماعی بالاتر، توانمندی بیشتری در مدیریت دانش دارند و این توانمندی به ارتقای کارایی تصمیم‌گیری، افزایش ظرفیت نوآورانه و تقویت مشارکت‌های پایدار منجر می‌شود (جوردو و ناواس^۷، ۲۰۲۴). زیرا دانش سازمان‌یافته منابع اجتماعی را به نتایج اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مطلوب تبدیل می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهند که مؤلفه‌های مدیریت دانش با نقش میانجی، پایداری در بازارهای نوظهور را تقویت می‌کنند و از طریق رسلنه‌های اجتماعی، یادگیری و نوآوری را بهینه ساخته و سازمان‌های کم‌منبع را در محیط‌های پویا پایدار نگه می‌دارند (تاج‌پور و همکاران^۷، ۲۰۲۲). بر این اساس

H₃: مدیریت دانش در ارتباط بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار نقش میانجی مثبت و معناداری دارد.

سرمایه اجتماعی درواقع ساختاری است که ارزش ایجاد می‌کند و رفتار فردی را ارتقا می‌دهد. شکلی جامع‌تر از ادبیات

1. Bouças et al
2. Kim & Shim
3. Lee et al
4. Miković et al

5. Yin et al
6. Ali & Avdic
7. Tajpour et al

موضوع را می‌توان در پژوهش لی و همکاران^۱ (۲۰۲۱) یافت که نشان می‌دهد سرمایه‌های اجتماعی ارتباط قوی‌ای با ظرفیت نوآوری جوامع دارند و این ظرفیت، به‌نوبه خود، توانایی کسب‌وکارها را در بهره‌گیری از منابع دانشی ارتقا می‌بخشد (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۴). نوآوری باز ممکن است قابلیت جست‌وجو یک ارگان را تقویت کند و به کشف منابع جدیدی از سرمایه اجتماعی منجر شود (ساروانان و همکاران^۲، ۲۰۲۵). بیان‌شده است که رابطه‌ای متقابل میان سرمایه اجتماعی و نوآوری باز وجود دارد؛ به‌طوری‌که ذخایر سرمایه اجتماعی و فکری، سنگ بنای نوآوری باز محسوب می‌شوند (مارتینیدیس و همکاران^۳، ۲۰۲۱). بر این اساس

H4: سرمایه اجتماعی بر نوآوری باز تأثیر مثبت و معناداری دارد.

نوآوری باز به‌عنوان رویکردی تعاملی، ایده‌ها، فناوری‌ها و راهکارهای نوین را از طریق جریان پویای دانش بین مرزهای سازمانی ایجاد و به کار می‌گیرد (ژانگ و همکاران^۴، ۲۰۲۳). در بستر توسعه پایدار جوامع محلی، این رویکرد مستلزم هم‌افزایی دانش سنتی جامعه و دانش نوین علمی است؛ بدون این همکاری، نوآوری معناداری محقق نخواهد شد. از این‌رو، جامعه‌ای که تمایل به تعامل با ذی‌نفعان خارجی و جذب ایده‌های نو دارند، احتمال بیشتری برای مشارکت در فرایندهای توسعه پایدار را نشان می‌دهند (تریق^۵، ۲۰۲۵). نوآوری باز به‌عنوان راهبردی برای بهره‌گیری از منابع خارجی، می‌تواند به خلق محصولات و خدمات جدید و تقویت عملکرد منجر شود، بنابراین، استفاده راهبردی از نوآوری باز می‌تولند پیامدهای توسعه‌ای و عملکردی را تقویت کند (لاپالاین^۶، ۲۰۲۳). بررسی‌های کامارانو و همکاران^۷ (۲۰۲۴) نشان داد که نوآوری باز دیجیتال‌محور می‌تواند به‌عنوان یک مسیر استراتژیک برای تحقق توسعه پایدار عمل کند، مشروط بر این‌که به‌صورت هدفمند و در چارچوب همکاری‌های چندجانبه طراحی و اجرا شود. بنابراین

H5: نوآوری باز بر توسعه پایدار اثر مثبت و معناداری دارد.

سرمایه اجتماعی، با فراهم آوردن اعتماد، تعهد متقابل و شبکه‌های پایدار ارتباطی، زمینه تعاملات بین جوامع را گسترش داده و موانع همکاری با ذی‌نفعان خارجی را کاهش می‌دهد (عسگری و همکاران، ۱۴۰۳). در این راستا، سرمایه اجتماعی نه تنها دسترسی به منابع خارجی را تسهیل می‌کند، بلکه از طریق ایجاد فضای اعتماد، امکان مشارکت مؤثر ذی‌نفعان را در چرخه نوآوری فراهم می‌آورد، این تعاملات، زیربنای نوآوری باز است که نوآوری باز به‌عنوان راهبردی برای بهره‌گیری از منابع خارجی، می‌تواند به خلق محصولات و خدمات جدید و تقویت عملکرد منجر شود (تریق^۵، ۲۰۲۵). بنابراین، استفاده راهبردی از نوآوری باز می‌تولند پیامدهای توسعه‌ای و عملکردی را تقویت کند و به‌عنوان مکانیسمی میانجی، این منابع اجتماعی را به راهکارهایی تبدیل می‌کند که هم‌زمان ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توسعه را همسو می‌سازد (پنتانوکیتتاوون^۸، ۲۰۲۳). بر این اساس

H6: نوآوری باز در رابطه بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار نقش میانجی و مثبتی دارد.

سرمایه اجتماعی با تقویت اعتماد و تسهیل تعاملات معنادار، محیطی فراهم می‌کند که در آن دانش نه تنها به راحتی انتقال می‌یابد، بلکه به‌گونه‌ای تفسیر می‌شود که با واقعیت‌های سازمانی و فردی همسو باشد و کیفیت و اعتبار دانش مبادله شده را ارتقا می‌دهد (نامداری و همکاران، ۱۴۰۴). بعد رابطه‌ای سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد زمانی که روابط افراد مبتنی بر اعتماد باشد، زمینه انتقال دانش فراهم‌شده و کیفیت دانش ادراک‌شده افزایش می‌یابد (رئوس و همکاران^۹، ۲۰۲۴)؛ به‌ویژه در محیط‌های پیچیده یا چندتیمی، شبکه‌های اجتماعی قوی می‌توانند به فیلتر، ارزیابی و بازتولید دانش کمک کرده و کیفیت ادراک‌شده دانش را ارتقا دهند. از منظر راهبردی، هرچه کیفیت دانش ادراک‌شده بالاتر باشد، قابلیت تبدیل آن به مزیت رقابتی افزایش می‌یابد (کیم و شیم^{۱۰}، ۲۰۱۸). پژوهش میکوویچ و همکاران^{۱۱} (۲۰۲۳) نشان می‌دهد که در سازمان‌های غیرانتفاعی

1. Lee et al
2. Saravanan et al
3. Martinidis et al
4. Zhang et al
5. Tariq
6. Lappalainen et al

7. Cammarano et al
8. Phonthanukithaworn et al
9. Reus et al
10. Kim & Shim
11. Miković et al

مبتنی بر پروژه، سرمایه اجتماعی رابطه مثبت با کیفیت فرایند دانش دارد و این سازمان‌ها بر پیوندهای درونی با افراد و گروه‌های دارای ویژگی‌های مشترک تکیه می‌کنند.

H7: سرمایه اجتماعی بر کیفیت دانش ادراک‌شده اثر مثبت و معناداری دارد.

ادبیات نشان می‌دهد که در بخش خدمات، به‌ویژه در بهبود موقعیت‌های رقابتی در جوامع محلی که وابستگی زیادی به انسان و دانش ضمنی دارد، کیفیت ادراک‌شده دانش اساسی است، زیرا بر تمایل افراد به استفاده عملی از آن و توسعه ایده‌های نوین تأثیر مستقیم دارد (باکمات^۱، ۲۰۲۲). این درک ذهنی تنها تابع صحت فنی دانش نیست، بلکه تحت تأثیر عوامل زمینه‌ای مانند شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای فرهنگی و جایگاه فرد در سازمان شکل می‌گیرد (پریو و همکاران^۲، ۲۰۱۸). همسویی زمینه‌ای و فرهنگی، ادراک افراد از مرتبط بودن، قابلیت اطمینان و ارزش کاربردی دانش را افزایش می‌دهد. کیفیت دانش ادراک‌شده نقش واسطه در تبدیل منابع دانشی به پیامدهای عملکردی دارد (قادری و همکاران، ۱۴۰۲). دانش معتبر، به‌روز و قابل اعتماد، احتمال موفقیت در نوآوری و خلق ارزش را افزایش می‌دهد (ردزیوان و بوگرز، ۲۰۱۹). بررسی‌های سنپ و همکاران^۳، (۲۰۲۳) نشان می‌دهند که پژوهش عملکردی مشارکتی، از طریق طراحی مشارکتی و یادگیری در عمل، نیازهای محلی را پاسخ می‌دهد، تعادل مبادلات دانش را تسهیل می‌کند و دانشی تولید می‌کند که به‌طور مستقیم به اهداف توسعه پایدار کمک می‌کند. بر اساس مبانی بیان‌شده

H8: کیفیت دانش ادراک‌شده بر توسعه پایدار تأثیر مثبت و معناداری دارد.

ارتباط بین دانش پژوهشی و اقدام در توسعه پایدار پیچیده و چندبُعدی است و نیازمند رویکردهایی فراتر از انتقال خطی دانش، مانند مشارکت، یادگیری و مذاکره است (کاروالهو و همکاران^۴، ۲۰۲۵). سرمایه اجتماعی به‌تنهایی تضمین‌کننده پیامدهای مثبت نیست؛ بلکه از طریق کیفیت دانش ادراک‌شده می‌تواند بر نتایج عملکردی اثر بگذارد (ردزیوان و بوگرز، ۲۰۱۹). در توسعه پایدار جوامع محلی، اعتماد به کیفیت دانش ادراک‌شده پیش‌نیاز همکاری مؤثر و نوآوری است. سرمایه اجتماعی با تسهیل روابط باکیفیت، ادراک مثبت از کیفیت دانش ادراک‌شده را افزایش داده و زمینه بهره‌گیری فعال از آن را فراهم می‌کند. بررسی‌های جوسولو و همکاران^۵ (۲۰۲۴) نشان می‌دهد اشتراک دانش در شناسایی نیازهای محلی، بهبود خدمات بنگاه‌های اجتماعی و گسترش فرصت‌های کسب‌وکار را تسهیل کرده و با بهره‌گیری از نوآوری باز اجتماعی، به تحقق اهداف توسعه پایدار کمک می‌کند. بر این اساس

H9: کیفیت دانش ادراک‌شده بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار نقش میانجی مثبت و معناداری دارد.

بر اساس نظریه ذخیره منابع، ترس از دست دادن منابع ارزشمند، ازجمله جایگاه شبکه‌ای انگیزه‌ای برای پنهان‌کاری دانش فراهم می‌آورد، باین‌حال، این رفتار در چارچوب نظریه تبادل اجتماعی پیامدهای نامطلوبی دارد؛ چراکه با نقض هنجارهای بازگشت‌پذیری و آسیب به اعتماد متقابل، منابع رابطه‌ای را فرسایش داده و سرمایه اجتماعی را تضعیف می‌کند (لیم و همکاران، ۲۰۲۴). از منظر راهبردی این رفتار کارایی منابع نامشهود را کاهش داده و قدرت پیش‌بینی‌کنندگی سرمایه اجتماعی را تضعیف می‌کند. در چنین شرایطی، حتی اگر سرمایه اجتماعی در دسترس باشد، پنهان‌کاری دانش مانع از تبدیل مؤثر آن به دانشی با کیفیت ادراک‌شده می‌شود؛ زیرا جریان شفاف و متقابل دانش که پایه کیفیت ادراک‌شده است دچار اختلال می‌گردد (سینگ و همکاران^۶، ۲۰۲۱). بنابراین، پنهان‌کاری دانش نه‌تنها اثرات مستقیم منفی دارد، بلکه به‌عنوان یک مکانیسم تعدیل‌گر، قدرت پیش‌بینی‌کنندگی سرمایه اجتماعی بر کیفیت دانش ادراک‌شده را کاهش می‌دهد. بر اساس مبانی ارائه‌شده

H10: پنهان‌کاری دانش رابطه میان سرمایه اجتماعی و کیفیت دانش ادراک‌شده را نقش تعدیل‌گری منفی دارد.

زمانی که بین افراد پیوند قوی ایجاد می‌شود، ادغام دانش خارجی تسهیل‌یافته و رفتارهای همکارانه را از طریق یادگیری جمعی و اشتراک‌گذاری دانش تقویت می‌کنند. اشتراک دانش وسیله‌ای به‌منظور ایجاد دانشی جدید در جهت پیشبرد اهداف کسب‌وکاری و به‌تبع آن بهبود عملکرد و ایجاد یک مزیت رقابتی است (قادری و همکاران، ۱۴۰۲). اما در حالتی که افراد

1. Bakhmat et al
2. Prieto et al
3. Snapp et al

4. Carvalho et al
5. Juusola et al
6. Singh et al

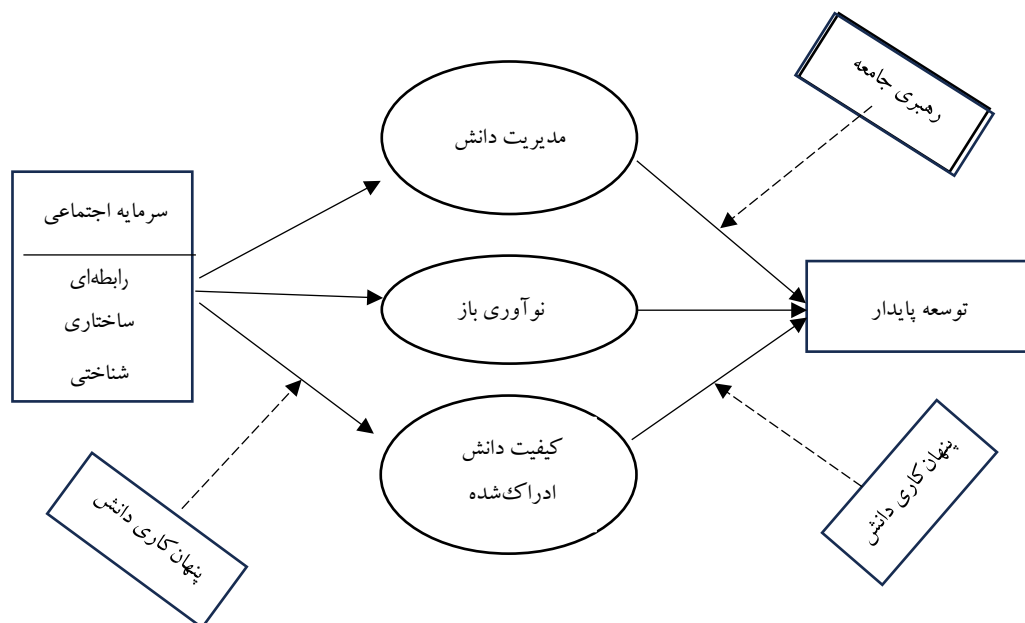
احساس کنند داشتن ارتباط اجتماعی به نوعی با ریسک همراه است، نسبت به جریان دانش و دسترسی به اطلاعات حیاتی عکس العمل منفی داشته و کمتر دانش خود را به اشتراک می گذارند (ساروانان و همکاران^۱، ۲۰۲۵). همچنین، شواهد نشان می دهد پنهان کاری دانش می تواند اثرات مثبت سرمایه اجتماعی را محدود سازد (فوزی، ۲۰۲۳). از منظر راهبردی، این رفتار کارایی منابع نامشهود را کاهش داده و قدرت پیش بینی کنندگی سرمایه اجتماعی را تضعیف می کند (آرین و همکاران، ۲۰۲۱). پژوهش های بوکاس و همکاران^۲، (۲۰۲۳) نشان می دهد ادراک ریسک نه تنها همکاری را کاهش می دهد، بلکه به طور مستقیم بر جریان های توسعه ای تأثیر منفی می گذارد. عوامل رفتاری فرایندهای تصمیم گیری را تحت تأثیر قرار داده و تمایل سازمان ها را برای ایجاد جریان های دانش با افراد بیرونی محدود می کنند.

H₁₁: پنهان کاری دانش بین کیفیت دانش ادراک شده و توسعه پایدار نقش تعدیل گری منفی دارد.

در زمینه توسعه ملی، به ویژه در جوامع محلی، رهبران آنها نقش محوری در بسیج منابع جامعه، سازمان دهی رویدادها، توسعه شبکه های اجتماعی و هدایت رشد کلی این جوامع دارند (طاهری و فروتن اقلیدی، ۱۴۰۴). دولت فدرال مالزی نیز اهمیت رهبری قوی در تحریک مشارکت فعال و اشتیاق محلی برای ابتکارات توسعه جامعه را به رسمیت شناخته است (رامی و همکاران^۳، ۲۰۲۳). سبک و کیفیت رهبری می تواند تأثیر مدیریت دانش بر تحقق اهداف توسعه پایدار را تقویت یا تعدیل کند، زیرا تولد رهبران در ایجاد اعتماد و همکاری، فرهنگ تبادل آزاد دانش که برای نوآوری و تاب آوری سازگاری حیاتی است را پرورش می دهد (جرفی، ۱۴۰۳). رهبری جامعه با تقویت تعاملات مشارکتی و گسترش سرمایه اجتماعی، می تواند هم راستاسازی منابع و قابلیت ها را تسهیل کند، از منظر مدیریت راهبردی، چنین رهبری، می تواند اثر مدیریت دانش بر پیامدهای عملکردی را تقویت کند (پارواتی و همکاران، ۲۰۲۱). یافته ها نشان می دهند که سرمایه گذاری در مهارت های رهبری و تقویت نقش رهبران محلی می تواند جریان دانش را به طور مؤثر مدیریت کرده و تحقق توسعه پایدار را تسهیل نماید (رامی و همکاران، ۲۰۲۳). بر این اساس

H₁₂: رهبری جامعه رابطه میان مدیریت دانش و توسعه پایدار را تعدیل گری مثبت می کند.

با توجه به مبانی نظری و پژوهشی ارائه شده در بخش های قبلی و با تکیه بر فرضیه ها، الگوی مفهومی پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش (پارواتی و همکاران، ۲۰۲۱؛ تاج پور و همکاران، ۲۰۲۲؛ ادھیکاری و شریستا، ۲۰۲۳؛ جوسولا و همکاران، ۲۰۲۴؛ آنامالا و همکاران^۴، ۲۰۲۳)

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از منظر فلسفه تحقیق، در زمره پژوهش‌های اثبات‌گرایانه قرار دارد، چراکه بر سنجش کمی متغیرها، آزمون فرضیه‌ها و تحلیل روابط علی-تبیینی میان سازه‌های پژوهش استوار است. در این رویکرد، واقعیت‌های اجتماعی از طریق اندازه‌گیری عینی متغیرها و تحلیل‌های آماری مورد مطالعه قرار می‌گیرند. از حیث رویکرد، مطالعه‌ای قیاسی است؛ بدین معنا که ابتدا بر اساس مبانی نظری و پیشینه پژوهش، مدل مفهومی و فرضیه‌های پژوهش تدوین شده و سپس با استفاده از داده‌های تجربی، صحت آن‌ها مورد آزمون قرار گرفته است. همچنین از نظر روش‌شناختی، پژوهش از نوع کمی است که در آن داده‌ها در قالب مقادیر عددی گردآوری و با به‌کارگیری روش‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. از منظر استراتژی، پژوهش از نوع پیمایشی بوده که در آن داده‌ها از طریق توزیع پرسشنامه میان اعضای جامعه آماری گردآوری شده‌اند. علاوه بر این، پژوهش حاضر از نظر افق زمانی، ماهیتی مقطعی دارد، زیرا داده‌ها در یک بازه زمانی مشخص جمع‌آوری و تحلیل شده‌اند.

از نظر هدف، این پژوهش کاربردی است؛ زیرا در پی ارائه نتایجی برای بهبود فهم و تصمیم‌گیری در حوزه بازارهای محلی روستایی و تبیین روابط میان سرمایه اجتماعی، مدیریت دانش، نوآوری باز و سایر متغیرهای مرتبط است. همچنین از نظر ماهیت و شیوه اجرا، پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی محسوب می‌شود؛ زیرا با توصیف وضعیت متغیرهای مورد بررسی، به تحلیل روابط میان آن‌ها نیز می‌پردازد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کنشگران اقتصادی و نهادی فعال در بازارهای محلی روستایی شهرستان ارومیه است که در فرایندهای خلق، مبادله و بهره‌برداری از منابع دانشی نقش ایفا می‌کنند. این کنشگران در قالب فعالیت‌های تولیدی، توزیعی، تعاونی و مدیریتی، در شبکه‌های تعامل اقتصادی و اجتماعی بازارهای محلی مشارکت دارند و از طریق روابط شبکه‌ای، در شکل‌گیری جریان دانش و نوآوری در سطح محلی اثرگذارند. بر این اساس، جامعه آماری شامل کشاورزان فعال در زنجیره ارزش محصولات محلی، اعضای تعاونی‌های روستایی، مدیران محلی و اعضای شوراهای روستایی است که در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، هماهنگی شبکه‌ای و مدیریت منابع مشترک نقش دارند. این گروه‌ها به‌عنوان بازیگران کلیدی اکوسیستم بازار محلی، در تعاملات دانشی و نوآورانه مشارکت داشته و از این‌رو بستر مناسبی برای بررسی پویایی سرمایه اجتماعی، مدیریت دانش و نوآوری باز در سطح بازار فراهم می‌کنند. از آنجاکه بازارهای محلی روستایی واجد ساختارهای نهادی خاص و مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی هستند، تحلیل روابط میان سرمایه اجتماعی، قابلیت‌های دانشی و پیامدهای عملکردی در میان این کنشگران، امکان تبیین سازوکارهای خلق ارزش و رقابت‌پذیری در چنین بسترهایی را فراهم می‌سازد.

با توجه به این‌که جامعه آماری از گروه‌های مختلف با ویژگی‌ها و نقش‌های متفاوت تشکیل شده است، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شد. در این روش، ابتدا جامعه به چند طبقه یا گروه همگن تقسیم می‌شود و سپس از هر طبقه نمونه‌ای به‌صورت تصادفی انتخاب می‌گردد. این شیوه موجب می‌شود تنوع جامعه در نمونه منعکس شده و نتایج پژوهش از قابلیت تعمیم بیشتری برخوردار باشند. همچنین نمونه‌گیری طبقه‌ای دقت برآوردها را افزایش داده و خطای نمونه‌گیری را کاهش می‌دهد. برای تعیین حجم نمونه، از ماشین محاسبه حجم نمونه Soper (۲۰۲۵) و ویژه مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد؛ زیرا داده‌های دقیقی از واریانس متغیرها در دست نبود. با فرض خطای ۵ درصد، حجم نمونه حدود ۴۰۰ نفر برآورد شد و به‌منظور جبران عدم پاسخ احتمالی، تعداد بیشتری پرسشنامه توزیع گردید. این اقدام تضمین می‌کند که پس از جمع‌آوری داده‌ها، نمونه نهایی همچنان نماینده جامعه آماری باشد.

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای ساختاریافته شامل سه بخش اطلاعات مقدماتی و دستورالعمل تکمیل، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان و مجموعه‌ای از ۴۰ گویه مبتنی بر طیف پنج گزینه‌ای لیکرت برای سنجش متغیرهای پژوهش بود. متغیرهای پژوهش شامل سرمایه اجتماعی با ۱۲ گویه از سه بعد اصلی رابطه‌ای، ساختاری و شناختی (چن و وانگ^۱، ۲۰۰۸)، نوآوری باز با ۴ گویه (رنگوس^۲، ۲۰۱۷)، مدیریت دانش با ۳ گویه (کیرن و سابهروال^۳، ۲۰۰۶)، توسعه پایدار با ۵

گویه (دانسو و همکاران^۱، ۲۰۲۰)، کیفیت دانش ادراک‌شده با ۶ گویه (چیو و همکاران^۲، ۲۰۰۶)، رهبری با ۶ گویه (باس^۳، ۱۹۹۹) و پنهان‌کاری دانش با ۴ گویه (کونلی و همکاران^۴، ۲۰۱۲) بودند.

در این پژوهش، به‌منظور بررسی و تأیید روایی ابزار اندازه‌گیری، از سه نوع روایی شامل روایی محتوا، روایی همگرا و روایی واگرا استفاده شد. روایی محتوا از طریق نظرسنجی از خبرگان حاصل گردید. معیار روایی همگرا، میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) است (هالند، ۱۹۹۹) و برای تعیین روایی واگرا از معیار فورنل - لارکر استفاده شد. به‌منظور تعیین پایایی پرسشنامه نیز از دو معیار آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی (CR) بهره گرفته شد. در ضریب پایایی ترکیبی، همبستگی سازه‌ها با یکدیگر مدنظر قرار می‌گیرد. پایایی مرکب، برخلاف ضریب آلفای کرونباخ که به‌طور ضمنی فرض می‌کند هر شاخص وزنی یکسان دارد، متکی بر بارهای عاملی حقیقی هر سازه است؛ بنابراین، معیار مناسب‌تری برای سنجش پایایی به شمار می‌رود.

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، در نخستین گام نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد. گام بعدی به ارزیابی روایی و پایایی پرسشنامه اختصاص یافت. برای آزمون مدل پژوهش، از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد؛ این روش که یکی از روش‌های آماری پیشرفته محسوب می‌شود، ابزار لازم را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد تا روابط میان چندین متغیر را به‌صورت هم‌زمان در قالب یک مدل بررسی کنند. از دیگر مزایای این روش می‌توان به محاسبه خطای اندازه‌گیری، تخمین روابط چندگانه، قابلیت بررسی تأثیر هم‌خطی، قابلیت سنجش متغیرهای پنهان و آزمون روابط جعلی و غیرواقعی اشاره کرد. برای انجام تحلیل‌های آماری از نرم‌افزارهای SPSS و SmartPLS استفاده شد. جهت ارزیابی مدل ساختاری از روش حداقل مربعات جزئی (PLS) بهره گرفته شد و شاخص‌های برازش شامل ضرایب معناداری T-value، ضریب تعیین (R^2)، شاخص Q^2 و معیار نیکویی برازش (GOF) موردبررسی قرار گرفتند. برای بررسی معناداری رابطه بین متغیرها از آماره t و مقدار T-value استفاده شد. زمانی که مقدار T از ۱/۹۶ بیشتر باشد، رابطه میان سازه‌ها معنادار تلقی می‌شود. ضریب تعیین (R^2) نشان‌دهنده توانایی تبیین تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل است و هرچه مقدار آن بیشتر باشد، برازش مدل مناسب‌تر خواهد بود (چین^۴، ۱۹۹۸). همچنین Q^2 شاخص قدرت پیش‌بینی مدل در سازه‌های درون‌زا را نشان می‌دهد و مثبت بودن آن بیانگر برخورداری مدل از قدرت پیش‌بینی مناسب است (هنسeler و همکاران^۵، ۲۰۰۹). افزون بر این، GOF میزان انطباق داده‌های مشاهده‌شده با مقادیر مورد انتظار مدل را نشان می‌دهد و مقادیر بالاتر آن بیانگر برازش مطلوب‌تر مدل ساختاری است (ویتزلز و همکاران^۶، ۲۰۰۹).

یافته‌ها

ویژگی جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان

تجزیه و تحلیل ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان انجام گرفته و نتایج در جدول ۱، ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه

درصد	فراوانی	ویژگی‌های جمعیت شناختی	
۳۸	۱۵۲	زن	جنسیت
۶۲	۲۴۸	مرد	
۳۶	۱۴۴	مجرد	وضعیت تأهل
۶۴	۲۵۶	متأهل	

1. Danso et al
2. Bass
3. Connelly et al

4. Chin
5. Henseler et al
6. Wetzels et al

ادامه جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه

درصد	فراوانی	ویژگی‌های جمعیت شناختی	
۵۴	۲۱۶	۱۸ تا ۳۰ سال	سن
۳۴	۱۳۶	۳۱ تا ۴۰ سال	
۸	۳۲	۴۱ تا ۵۰ سال	
۴	۱۶	۵۰ سال به بالا	
۶	۲۴	فوق‌دیپلم و پایین‌تر	تحصیلات
۳۲	۱۲۸	کارشناسی	
۴۲	۱۶۸	کارشناسی ارشد	
۲۰	۸۰	دکتری و بالاتر	
۲	۸	۵ تا ۱۰ میلیون	درآمد
۳	۱۲	۱۱ تا ۱۵ میلیون	
۱۰	۴۰	۱۶ تا ۲۰ میلیون	
۴۵	۱۸۰	۲۱ تا ۲۵ میلیون	
۲۹	۱۱۶	۲۶ تا ۳۰ میلیون	
۱۱	۴۴	۳۰ میلیون به بالا	

مدل اندازه‌گیری

مدل اندازه‌گیری پژوهش شامل ضرایب بارهای عاملی، آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی (CR) برای ارزیابی سازگاری درونی و میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) برای ارزیابی اعتبار همگرا است. همچنین معیار فورنل-لارکر و بارهای عاملی برای ارزیابی روایی افتراقی به کار می‌روند. نتایج در جدول ۲، ارائه شده است.

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل بیرونی و مقیاس‌های سنجش

متغیر	بار عاملی	ضریب آلفای کرونباخ	ضریب پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراجی	$\sqrt{AVE}$
سرمایه اجتماعی	Q ₁	۰/۸۶۱	۰/۹۵۶	۰/۶۷۹	۰/۸۲۴
	Q ₂	۰/۸۷۳			
	Q ₃	۰/۸۷۶			
	Q ₄	۰/۷۷۵			
	Q ₅	۰/۷۶۰			
	Q ₆	۰/۶۷۶			
	Q ₇	۰/۹۱۳			
	Q ₈	۰/۹۰۶			
	Q ₉	۰/۹۰۳			
	Q ₁₀	۰/۷۶۷			
	Q ₁₁	۰/۷۵۷			
	Q ₁₂	۰/۷۸۶			

ادامه جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل بیرونی و مقیاس‌های سنجش

متغیر	بار عاملی	ضریب آلفای کرونباخ	ضریب پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراجی	$\sqrt{AVE}$
مدیریت دانش	Q ₁₃	۰/۷۹۷	۰/۸۵۱	۰/۶۵۵	۰/۸۰۹
	Q ₁₄	۰/۸۳۴			
	Q ₁₅	۰/۷۹۶			
نوآوری باز	Q ₁₆	۰/۸۵۲	۰/۹۱۳	۰/۷۹۵	۰/۸۹۱
	Q ₁₇	۰/۹۵۲			
	Q ₁₈	۰/۹۰۲			
	Q ₁₉	۰/۸۵۵			
کیفیت دانش ادراک‌شده	Q ₂₀	۰/۷۸۲	۰/۸۴۳	۰/۵۶۷	۰/۷۵۲
	Q ₂₁	۰/۸۴۳			
	Q ₂₂	۰/۸۴۱			
	Q ₂₃	۰/۶۲۹			
	Q ₂₄	۰/۷۱۲			
	Q ₂₅	۰/۶۷۴			
رهبری	Q ₂₆	۰/۸۰۳	۰/۸۴۰	۰/۵۷۴	۰/۷۵۷
	Q ₂₇	۰/۷۶۴			
	Q ₂₈	۰/۷۸۰			
	Q ₂₉	۰/۷۸۹			
	Q ₃₀	۰/۴۸۷			
	Q ₃₁	۰/۴۳۱			
توسعه پایدار	Q ₃₂	۰/۸۱۳	۰/۷۹۲	۰/۵۵۷	۰/۷۴۶
	Q ₃₃	۰/۸۰۱			
	Q ₃₄	۰/۸۱۳			
	Q ₃₅	۰/۸۲۸			

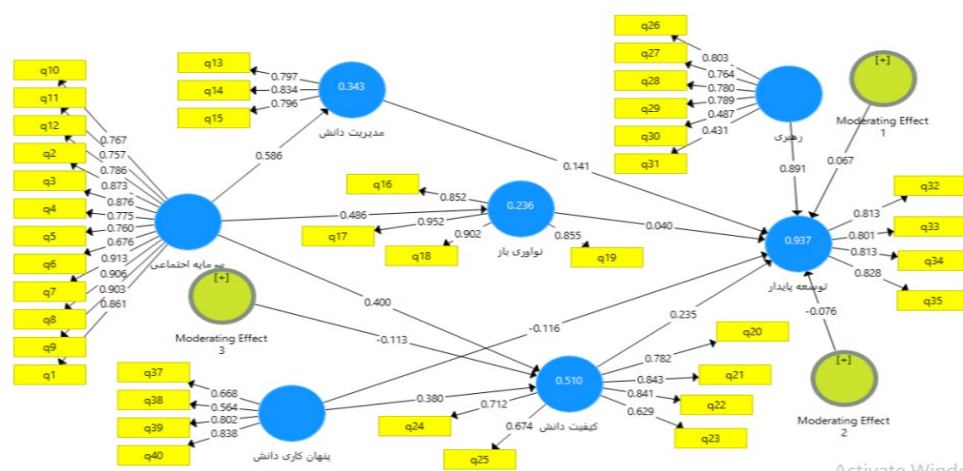
بر اساس نتایج تحلیل عاملی جدول ۲، تمامی ضرایب بارهای عاملی سؤالات، به‌جز سؤال آخر توسعه پایدار، بیشتر از ۰/۴ و مقدار آماره t بیش از ۱/۹۶ است که نشان می‌دهد شاخص‌های متغیر تحقیق قابل قبول هستند. ضریب پایایی متغیرهای پژوهش بالای ۰/۷ بوده و بیانگر کفایت پایایی ابزار است؛ بنابراین سؤالات و متغیرهای پرسشنامه از پایایی مطلوبی برخوردارند. همبستگی هر سازه با سایر سازه‌ها از طریق واریانس اشتراکی (AVE) ارزیابی شد که همه مقادیر بالای ۰/۵ بوده و نشان‌دهنده روایی همگرایی قابل قبول مدل است (هیر^۱، ۲۰۱۹). نتایج روایی و اگرایی پرسشنامه در جدول ۳، ارائه شده است. روش فورنل-لارکر میزان همبستگی هر سازه با سایر سازه‌ها را در مدل ارزیابی می‌کند. در این روش، خانه‌های ماتریس مقادیر همبستگی بین سازه‌ها و قطر اصلی ماتریس جذر مقادیر AVE هر سازه را نشان می‌دهد. اگر جذر AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی آن سازه با سایر سازه‌ها باشد، روایی و اگرایی سازه در سطح قابل قبول قرار دارد (فورنل و لارکر^۲، ۱۹۸۱). بر اساس جدول ۳، جذر AVE متغیرهای مکنون در قطر اصلی از مقادیر همبستگی با سایر سازه‌ها بیشتر است که نشان می‌دهد متغیرها تعامل بیشتری با سؤالات خود دارند تا با سایر متغیرها و روایی و اگرایی مدل مطلوب است.

جدول ۳. نتایج آزمون فورنل و لارکر

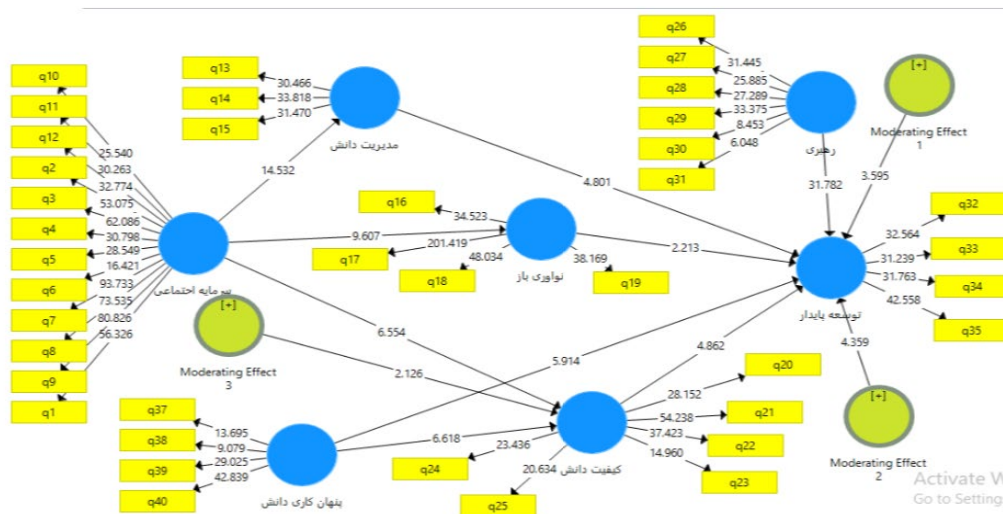
پنهان کاری دانش	توسعه پایدار	رهبری	کیفیت دانش ادراک شده	نوآوری باز	مدیریت دانش	سرمایه اجتماعی	
سرمایه اجتماعی						۰/۸۶۰	
مدیریت دانش					۰/۸۲۱	۰/۴۰۶	
نوآوری باز				۰/۸۲۴	۰/۶۹۷	۰/۳۸۰	
کیفیت دانش ادراک شده			۰/۸۰۹	۰/۵۸۷	۰/۶۳۷	۰/۳۷۰	
رهبری		۰/۸۹۱	۰/۴۵۱	۰/۴۸۶	۰/۶۷۲	۰/۲۸۷	
توسعه پایدار	۰/۷۳۰	۰/۵۴۷	۰/۵۳۷	۰/۵۹۲	۰/۷۳۷	۰/۲۲۳	
پنهان کاری دانش	۰/۷۵۳	۰/۶۲۵	۰/۸۰۵	۰/۶۵۸	۰/۷۵۱	۰/۱۸۵	

مدل ساختاری

شکل ۱ و ۲ مدل پژوهش را به همراه متغیرهای مکنون و مشاهده شده در قالب مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی، نشان می‌دهند. در این مدل‌ها، ضرایب مسیر بین متغیرها، مقادیر ضریب تعیین و آماره t استیودنت نیز درج شده است.

شکل ۲. ضرایب مسیر استاندارد (R^2) مدل ساختاری

شکل ۳. مقادیر آماره t - ضرایب معناداری

در شکل ۳، اعداد مشخص شده روی فلش‌ها نشان‌دهنده مقادیر T-Value است. جهت آزمون فرضیه‌های مدل پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد مقادیر بزرگ‌تر و مساوی قدر مطلق ۱/۹۶، به معنای وجود ارتباط مستقیم بین دو متغیر است. پس از ارزیابی مدل اندازه‌گیری، نوبت به بررسی مدل ساختاری پژوهش می‌رسد. با توجه به توضیحاتی که در قسمت روش‌شناسی تحقیق ارائه شد، برای بررسی شاخص‌های برازش مدل ساختاری از معیار ضریب تعیین R^2 ، شاخص Q^2 و معیار نکوئی برازش GOF استفاده می‌شود. نتایج به‌دست‌آمده از این معیارها در جدول ۴، ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج برازش مدل ساختاری با معیار GOF

GOF	سازه‌ها	Communality	R^2	Q^2
۰/۶۳۳	توسعه پایدار	۰/۷۶۸	۰/۹۳۷	۰/۴۸۰
	رهبری	۰/۷۵۷	–	–
	سرمایه اجتماعی	۰/۸۲۴	–	–
	مدیریت دانش	۰/۸۰۹	۰/۳۴۳	۰/۲۱۲
	نوآوری باز	۰/۸۹۱	۰/۲۳۶	۰/۱۷۴
	پنهان‌کاری دانش	۰/۷۴۶	–	–
	کیفیت دانش ادراک‌شده	۰/۷۵۲	۰/۵۱۰	۰/۲۷۲

ضریب تعیین R^2 نشان می‌دهد چه میزان از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل مدل تبیین می‌شود؛ هرچه مقدار آن بیشتر باشد، برازش مدل بهتر است. چین (۱۹۹۸) مقادیر ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به ترتیب به‌عنوان آستانه‌های ضعیف، متوسط و قوی پیشنهاد کرده است. نتایج پژوهش نشان داد که متغیر R^2 توسعه پایدار قوی، کیفیت دانش ادراک‌شده در سطح متوسط و مدیریت دانش و نوآوری باز در سطح ضعیف است که در کل برازش مناسبی از مدل را تأیید می‌کند (چین^۱، ۱۹۹۸). شاخص Q^2 نیز معیاری برای سنجش قدرت پیش‌بینی مدل در مورد سازه‌های درون‌زا است. این شاخص نشان می‌دهد که آیا مدل قادر به پیش‌بینی دقیق سازه‌های درون‌زاست یا خیر. مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب بیانگر قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و قوی هستند. در این پژوهش، شاخص Q^2 برای متغیر توسعه پایدار قوی، برای مدیریت دانش، کیفیت دانش ادراک‌شده و نوآوری باز در سطح متوسط است که نشان‌دهنده قدرت پیش‌بینی مناسب مدل می‌باشد (هنسeler و همکاران^۲، ۲۰۰۹). از آنجاکه معیار GOF (شاخص کلی برازش مدل) نشان‌دهنده میزان انطباق مطلوب مشاهدات با مقادیر پیش‌بینی‌شده توسط مدل است، مقادیر ۰/۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به‌عنوان آستانه‌های ضعیف، متوسط و قوی برای این معیار معرفی شده‌اند که از طریق رابطه (۱) محاسبه می‌گردند.

$$GOF = \sqrt{Communalities \times R^2}$$

با جایگذاری دو مقدار در رابطه (۱) و حاصل شدن مقدار ۰/۶۳۳ برای GOF، برازش کلی قوی مدل مورد تأیید واقع می‌شود (وترلز و همکاران^۳، ۲۰۰۹).

گفتنی است، برای پذیرفته شدن هر فرضیه ضریب مسیر باید مثبت (مطابق جهت فرضیه) و آماره t مربوط به آن باید از مقدار بحرانی ۱/۹۶ (در سطح معناداری ۰/۰۵) بزرگ‌تر باشد؛ چون در این پژوهش هر دو شرط برای تمام روابط فرضی برقرار بود، همه فرضیه‌ها از نظر آماری تأیید و پذیرفته شدند.

1. Chin
2. Henseler et al

3. Wetzels et al

جدول ۵. خلاصه حاصل از نتایج آزمون فرضیه‌ها در سطح اطمینان ۰/۰۵

فرضیه	متغیر مستقل	متغیر وابسته	میانجی	تعدیل‌گر	ضریب مسیر	مقدار t	آزمون سوبل	معناداری	نتیجه
H ₁	سرمایه اجتماعی	مدیریت دانش	-	-	۰/۵۸۶	۱۴/۵۳۲	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₂	مدیریت دانش	توسعه پایدار	-	-	۰/۱۴۱	۴/۸۰۱	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₃	سرمایه اجتماعی	توسعه پایدار	مدیریت دانش	-	-	-	۴/۴۰۲	۰/۰۰۰	تائید
H ₄	سرمایه اجتماعی	نوآوری باز	-	-	۰/۴۸۶	۹/۶۰۷	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₅	نوآوری باز	توسعه پایدار	-	-	۰/۰۴۰	۲/۲۱۳	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₆	سرمایه اجتماعی	توسعه پایدار	نوآوری باز	-	-	-	۵/۴۸۶	۰/۰۰۰	تائید
H ₇	سرمایه اجتماعی	کیفیت دانش ادراک شده	-	-	۰/۴۰۰	۶/۵۵۴	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₈	کیفیت دانش ادراک شده	توسعه پایدار	-	-	۰/۲۳۵	۴/۸۶۲	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₉	سرمایه اجتماعی	توسعه پایدار	کیفیت دانش ادراک شده	-	-	-	۴/۳۶۴	۰/۰۰۰	تائید
H ₁₀	سرمایه اجتماعی	کیفیت دانش ادراک شده	-	پنهان کاری دانش	-۰/۱۱۳	۲/۱۲۶	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₁₁	کیفیت دانش ادراک شده	توسعه پایدار	-	پنهان کاری دانش	-۰/۰۷۶	۴/۳۵۹	-	۰/۰۰۰	تائید
H ₁₂	مدیریت دانش	توسعه پایدار	-	رهبری	۰/۰۶۷	۳/۵۹۵	-	۰/۰۰۰	تائید

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج فرضیه اول نشان داد که سرمایه اجتماعی بر مدیریت دانش تأثیر مثبت و معناداری دارد. از آنجاکه مدیریت دانش صرفاً متکی بر زیرساخت‌های فناورانه یا سازوکارهای رسمی انتقال اطلاعات نیست، بلکه در بستری از اعتماد متقابل، تعاملات شبکه‌ای و هنجارهای مشترک اجتماعی شکل می‌گیرد، هرچه سطح اعتماد و انسجام ارتباطی میان کنشگران بیشتر باشد، تمایل

افراد به تسهیم دانش، انتقال تجربه‌ها و مشارکت در یادگیری جمعی افزایش می‌یابد و در نتیجه، ظرفیت خلق و به‌کارگیری دانش تقویت می‌شود. از آنجاکه دانش در بازارهای محلی ماهیتی اجتماعی و تعاملی دارد و در فرایند ارتباطات و همکاری‌های میان افراد تولید و جریان می‌یابد، از طریق کاهش موانع ارتباطی، افزایش درک مشترک و کاهش عدم اطمینان رفتاری، زمینه تبدیل دانش فردی به دانش جمعی را فراهم می‌کند. به همین دلیل، مدیریت دانش در چنین بسترهایی صرفاً یک فرایند فنی برای ذخیره یا انتقال اطلاعات نیست، بلکه فرایندی مبتنی بر تعاملات انسانی، یادگیری مشترک و بازتولید مستمر دانش به شمار می‌رود. بنابراین، ضعف در سرمایه اجتماعی می‌تواند حتی در صورت وجود منابع دانشی مناسب، اثربخشی مدیریت دانش را با اختلال مواجه سازد. فقدان اعتماد، گسست روابط شبکه‌ای و محدود بودن تعاملات اجتماعی، تمایل افراد به اشتراک‌گذاری دانش را کاهش داده و جریان یادگیری جمعی را تضعیف می‌کند. در چنین شرایطی، دانش به‌جای آن‌که به یک ظرفیت جمعی و توسعه‌زا تبدیل شود، در سطح فردی باقی می‌ماند و امکان بهره‌برداری اثربخش از آن محدود می‌شود. یافته‌ای که با پژوهش‌های (کیم و شیم، ۲۰۱۸) همسو است.

نتایج فرضیه دوم نشان داد که مدیریت دانش بر توسعه پایدار تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ پایداری در بازارهای محلی بیش از آن‌که متکی بر منابع فیزیکی و مزیت‌های سنتی باشد، به ظرفیت کنشگران در خلق، تسهیم، سازمان‌دهی و بهره‌برداری اثربخش از دانش وابسته است. این نتیجه بیانگر آن است که توسعه پایدار نه یک پیامد صرفاً اقتصادی، بلکه فرایندی مبتنی بر یادگیری مستمر، انباشت تجربیات و شکل‌گیری ظرفیت‌های دانشی در سطح جمعی است. درواقع، مدیریت دانش از طریق تسهیل جریان اطلاعات، انتقال تجربیات، کاهش پراکندگی دانشی و تقویت یادگیری مشترک، امکان تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر و سازگارتر با الزامات بلندمدت توسعه را فراهم می‌سازد. همچنین دانش زمانی می‌تواند به یک ظرفیت توسعه‌زا تبدیل شود که در قالب تعاملات مستمر و سازوکارهای منسجم دانشی، در سطح شبکه‌های اجتماعی و حرفه‌ای جریان یابد. مدیریت دانش با ایجاد پیوند میان تجربیات فردی و نیازهای جمعی، امکان بازتولید دانش و استفاده هدفمند از آن را فراهم می‌کند و از این طریق، ظرفیت بازارهای محلی را برای نوآوری، انطباق‌پذیری و مواجهه با تحولات محیطی افزایش می‌دهد. به همین دلیل، جوامعی که از قابلیت‌های دانشی منسجم‌تری برخوردارند، توان بیشتری در حفظ پایداری اقتصادی، تقویت انسجام اجتماعی و استمرار مزیت‌های توسعه‌ای خود دارند.

نتایج فرضیه سوم حاکی از آن است که مدیریت دانش در رابطه بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار نقش میانجی مثبت و معناداری دارد. این موضوع بیانگر آن است که سرمایه اجتماعی به‌تنهایی برای تحقق توسعه پایدار کافی نیست و اثرگذاری آن زمانی تقویت می‌شود که از طریق سازوکارهای مدیریت دانش به ظرفیت‌های یادگیری، تسهیم دانش و بهره‌برداری مؤثر از اطلاعات تبدیل گردد. به بیان دیگر، اعتماد، تعاملات شبکه‌ای و هنجارهای مشترک زمانی می‌توانند به پیامدهای توسعه‌ای منجر شوند که دانش حاصل از این روابط به‌صورت نظام‌مند خلق، منتقل و به کار گرفته شود. همچنین، مدیریت دانش حلقه پیونددهنده میان ظرفیت‌های اجتماعی و پیامدهای توسعه پایدار است. سرمایه اجتماعی بستر تعامل و همکاری را فراهم می‌کند، اما مدیریت دانش این ظرفیت را به یادگیری جمعی، نوآوری و خلق ارزش پایدار تبیل می‌سازد. درواقع، بازارهای محلی ممکن است از روابط اجتماعی قوی برخوردار باشند، اما در نبود فرایندهای مؤثر مدیریت دانش، این ظرفیت‌ها به مزیت توسعه‌ای پایدار منجر نخواهند شد. بنابراین، مدیریت دانش از طریق سازمان‌دهی جریان‌های دانشی، تسهیل یادگیری و تقویت ظرفیت انطباق‌پذیری، سرمایه اجتماعی را به یک ظرفیت توسعه‌زا و پایدار تبدیل می‌کند.

نتایج فرضیه چهارم نشان داد که سرمایه اجتماعی بر نوآوری باز تأثیر مثبت و معناداری دارد. این یافته بیانگر آن است که وجود روابط مبتنی بر اعتماد، تعاملات گسترده میان افراد و سازمان‌ها، زمینه مناسبی برای تبادل ایده‌ها، اطلاعات و دانش فراهم می‌کند و در نتیجه فرایند نوآوری باز را تسهیل می‌سازد. به بیان دیگر، هرچه سطح سرمایه اجتماعی در یک سازمان یا جامعه بالاتر باشد، میزان همکاری، مشارکت و تمایل به استفاده از دانش و ظرفیت‌های بیرونی نیز افزایش می‌یابد و این امر به خلق ایده‌های نوآورانه و توسعه راه‌حل‌های خلاقانه منجر می‌شود. همچنین سرمایه اجتماعی از طریق تقویت روحیه همکاری و کاهش موانع ارتباطی، امکان بهره‌گیری مؤثر از دانش و تجربیات ذی‌نفعان داخلی و خارجی را فراهم کرده و ظرفیت سازمان را برای پذیرش و توسعه نوآوری‌های جدید افزایش می‌دهد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی

از عوامل زیربنایی و راهبردی، نقش مهمی در شکل‌گیری و تقویت نوآوری باز ایفا می‌کند و سازمان‌هایی که از سطح بالاتری از تعاملات اجتماعی برخوردارند، آمادگی بیشتری برای دستیابی به نوآوری و مزیت رقابتی خواهند داشت.

نتایج فرضیه پنجم حاکی از آن است که نوآوری باز بر توسعه پایدار تأثیر مثبت و معناداری دارد. این یافته بیانگر آن است که بهره‌گیری از رویکرد نوآوری باز، از طریق استفاده از ایده‌ها، دانش و ظرفیت‌های درون‌سازمانی و برون‌سازمانی، می‌تواند زمینه تحقق ابعاد مختلف توسعه پایدار را فراهم سازد. درواقع، سازمان‌هایی که در فرایند نوآوری خود از مشارکت ذی‌نفعان، همکاری‌های بین‌سازمانی و تبادل دانش با محیط بیرونی بهره می‌گیرند، توانایی بیشتری در ارائه راهکارهای خلاقانه، بهینه‌سازی منابع و پاسخ‌گویی به چالش‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی خواهند داشت. نوآوری باز همچنین با تسریع فرایند یادگیری، افزایش انعطاف‌پذیری و ارتقای ظرفیت حل مسئله، به سازمان‌ها کمک می‌کند تا راهبردهای پایدارتری را طراحی و اجرا کنند. از سوی دیگر، تعامل مستمر با بازیگران مختلف از جمله مشتریان، دانشگاه‌ها، شرکت‌ها و مراکز پژوهشی، موجب شکل‌گیری ایده‌های نوین و توسعه فناوری‌ها و فرایندهایی می‌شود که در بلندمدت به بهبود عملکرد پایدار سازمان منجر خواهد شد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که سازمان‌هایی که فرهنگ همکاری و تبادل دانش را تقویت می‌کنند، ظرفیت بیشتری برای دستیابی به مزیت رقابتی پایدار و رشد بلندمدت خواهند داشت.

نتایج فرضیه ششم حاکی از آن است که نوآوری باز در رابطه بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار نقش میانجی مثبت و معناداری دارد؛ درواقع سرمایه اجتماعی زمانی می‌تواند به توسعه پایدار منجر شود که در قالب فرایندهای نوآورانه و تعاملات دانشی مشترک فعال گردد. به بیان دیگر، اعتماد، پیوندهای شبکه‌ای و هنجارهای مشترک به‌تنهایی تضمین‌کننده توسعه پایدار نیستند، بلکه اثرگذاری آن‌ها زمانی تقویت می‌شود که زمینه تبادل ایده‌ها، همکاری‌های نوآورانه و خلق ارزش مشترک را فراهم سازند. این نتیجه نشان می‌دهد که نوآوری باز، سازوکاری برای تبدیل ظرفیت‌های اجتماعی به پیامدهای توسعه‌ای است. سرمایه اجتماعی بستر تعامل و همکاری را ایجاد می‌کند، اما نوآوری باز این ظرفیت را به یادگیری، خلاقیت و راه‌حل‌های جدید برای مواجهه با چالش‌های اقتصادی و اجتماعی تبدیل می‌سازد. درواقع، زمانی که کنشگران بازارهای محلی در فضایی مبتنی بر اعتماد و ارتباطات شبکه‌ای قرار گیرند، تمایل بیشتری به اشتراک‌گذاری دانش، مشارکت در ایده‌پردازی و همکاری در فرایندهای نوآورانه خواهند داشت و این مسئله ظرفیت توسعه پایدار را تقویت می‌کند. بنابراین، نوآوری باز از طریق فعال‌سازی ظرفیت‌های شبکه‌ای و تسهیل خلق دانش و ایده‌های جدید، سرمایه اجتماعی را به یک ظرفیت توسعه‌زا و پایدار تبدیل می‌کند.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه هفتم نشان داد که سرمایه اجتماعی بر کیفیت دانش ادراک‌شده تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ یافته‌ای که بیانگر نقش محوری روابط اجتماعی در شکل‌دهی به ادراک افراد از ارزش، اعتبار و قابلیت اتکای دانش است. این نتیجه نشان می‌دهد که هرچه سطح تعاملات اجتماعی و انسجام شبکه‌های ارتباطی میان افراد افزایش یابد، فرایند انتقال و تبادل دانش نیز اثربخش‌تر شده و دانش دریافت‌شده از سوی افراد، باکیفیت‌تر ادراک می‌شود. درواقع، سرمایه اجتماعی از طریق ایجاد فضای مبتنی بر اعتماد و کاهش عدم اطمینان در تعاملات دانشی، زمینه را برای انتقال دانش دقیق، معتبر و قابل‌فهم فراهم می‌سازد؛ به‌گونه‌ای که افراد در بستر روابط اجتماعی قوی‌تر، تمایل بیشتری به اشتراک‌گذاری تجربیات، اطلاعات و دانش ارزشمند از خود نشان می‌دهند. در چنین شرایطی، دانش مبادله شده نه تنها از انسجام و شفافیت بیشتری برخوردار است، بلکه به دلیل وجود پیوندهای اجتماعی پایدار، از سوی دریافت‌کنندگان نیز معتبرتر و قابل‌اعتمادتر ارزیابی می‌شود. افزون بر این، یافته حاضر مؤید آن است که کیفیت دانش ادراک‌شده مفهومی صرفاً وابسته به محتوای اطلاعات نیست، بلکه متأثر از بستر اجتماعی و کیفیت تعاملاتی است که دانش در آن تولید، منتقل و تفسیر می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه هشتم حاکی از آن است که کیفیت دانش ادراک‌شده بر توسعه پایدار تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ این نتیجه نشان می‌دهد که هرچه افراد، دانش دریافت‌شده را از نظر دقت، اعتبار، به‌روز بودن، قابلیت اتکا و کاربردپذیری در سطح بالاتری ادراک کنند، زمینه برای تصمیم‌گیری‌های آگاهانه‌تر، رفتارهای مسئولانه‌تر و شکل‌گیری الگوهای توسعه‌ای پایدارتر فراهم می‌شود. از آنجاکه، کیفیت دانش ادراک‌شده موجب کاهش ابهام، افزایش درک صحیح از مسائل و بهبود توانایی کنشگران در ارزیابی پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی تصمیمات می‌شود و از این طریق، مسیر تحقق توسعه پایدار را تسهیل

می‌کند. درواقع، زمانی که دانش از دیدگاه افراد واجد ویژگی‌هایی نظیر انسجام، شفافیت و اعتبار باشد، احتمال بهره‌گیری مؤثر از آن در فرایندهای برنامه‌ریزی، حل مسئله و اتخاذ تصمیمات بلندمدت افزایش می‌یابد؛ امری که یکی از پیش‌نیازهای اساسی توسعه پایدار محسوب می‌شود. گفتنی است که توسعه پایدار صرفاً متکی بر دسترسی به اطلاعات نیست، بلکه کیفیت ادراک افراد از دانش موجود، عامل تعیین‌کننده‌ای در میزان اثربخشی آن دانش در تحقق اهداف توسعه‌ای به شمار می‌رود که با بررسی‌های (سنپ و همکاران^۱، ۲۰۲۳) همخوانی دارد.

نتایج آزمون فرضیه نهم نشان داد که کیفیت دانش ادراک‌شده در رابطه میان سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار، نقش میانجی مثبت و معناداری ایفا می‌کند. این یافته بیانگر آن است که بخش مهمی از تأثیر سرمایه اجتماعی از طریق ارتقای کیفیت دانش ادراک‌شده منتقل می‌شود. به عبارت دیگر، وجود روابط اجتماعی مبتنی بر اعتماد، تعاملات شبکه‌ای و انسجام میان کنشگران، زمینه تولید و تبادل دانشی را فراهم می‌سازد که از سوی افراد، معتبرتر، کاربردی‌تر و قابل‌اتکاتر ادراک می‌شود و همین ادراک مثبت از کیفیت دانش، در نهایت به تقویت فرایندهای توسعه پایدار منجر می‌گردد. همچنین، سرمایه اجتماعی زمانی می‌تواند به پیامدهای توسعه‌ای پایدار منتهی شود که بتواند کیفیت دانش درک‌شده توسط افراد را ارتقا دهد؛ زیرا صرف وجود شبکه‌های اجتماعی و ارتباطات انسانی، بدون شکل‌گیری دانش باکیفیت و قابل اعتماد، الزاماً به توسعه پایدار منجر نخواهد شد. درواقع، کیفیت دانش ادراک‌شده به عنوان حلقه واسط، سازوکار اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر توسعه پایدار را تبیین می‌کند و نشان می‌دهد که ارزش واقعی سرمایه اجتماعی در توانایی آن برای تسهیل خلق، انتقال و ادراک دانش مؤثر نهفته است. بنابراین، یافته حاضر نه تنها بر اهمیت سرمایه اجتماعی در فرایندهای توسعه‌ای تأکید دارد، بلکه نشان می‌دهد که این اثرگذاری از طریق سازوکارهای دانشی و ادراکی تحقق می‌یابد و کیفیت دانش ادراک‌شده، پیوند مفهومی میان تعاملات اجتماعی و تحقق توسعه پایدار را تبیین می‌کند.

نتایج آزمون فرضیه دهم نشان داد که پنهان‌کاری دانش به عنوان یکی از مخرب‌ترین رفتارهای سازمانی، اثر مثبت سرمایه اجتماعی بر کیفیت دانش ادراک‌شده را به طور معناداری تضعیف می‌کند. اگرچه سرمایه اجتماعی می‌تواند بستر خلق و انتقال دانش باکیفیت را فراهم کند، اما زمانی که کارکنان به دلایل فردی یا رقابتی اقدام به پنهان‌سازی دانش می‌کنند، عملاً کارکرد اصلی سرمایه اجتماعی از بین می‌رود. در چنین شرایطی روابط اجتماعی صرفاً به ارتباطات ظاهری و فاقد اثربخشی واقعی تبدیل می‌شود و سازمان با نوعی «فقر دانشی پنهان» مواجه خواهد شد. این یافته نشان می‌دهد که حتی سازمان‌هایی که از سطح بالایی از سرمایه اجتماعی برخوردارند، وجود فرهنگ پنهان‌کاری دانش می‌تواند مانع جریان مؤثر دانش شده و کیفیت ادراک‌شده آن‌ها را کاهش دهد. بنابراین، سرمایه اجتماعی بدون وجود فرهنگ شفافیت و تسهیم دانش، به تنهایی نمی‌تواند مزیت رقابتی پایداری برای سازمان ایجاد کند.

نتایج فرضیه یازدهم نشان داد که پنهان‌کاری دانش، رابطه میان کیفیت دانش ادراک‌شده و توسعه پایدار را به شدت تضعیف می‌کند. این موضوع بیانگر آن است که برخورداری از دانش باکیفیت، زمانی می‌تواند به توسعه پایدار منجر شود که دانش در بستر سازمان به صورت آزادانه و هدفمند به اشتراک گذاشته شود. در غیر این صورت، دانش ارزشمند در انحصار افراد باقی‌مانده و سازمان از تبدیل آن به نوآوری، یادگیری سازمانی و مزیت پایدار ناتوان خواهد شد. به عبارت دیگر، پنهان‌کاری دانش نه تنها مانعی برای رشد دانشی سازمان است، بلکه می‌تواند به فرسایش تدریجی ظرفیت‌های توسعه پایدار منجر شود. این یافته هشدار جدی برای سازمان‌ها محسوب می‌شود؛ زیرا در بسیاری از موارد، شکست برنامه‌های توسعه پایدار نه به دلیل کمبود دانش، بلکه به دلیل عدم تمایل افراد به اشتراک‌گذاری آن رخ می‌دهد. از این رو، ایجاد فرهنگ اعتماد، کاهش رقابت‌های ناسالم و طراحی سازوکارهای تشویقی برای تسهیم دانش، از الزامات اساسی دستیابی به توسعه پایدار در سازمان‌ها به شمار می‌رود. این نتایج با پژوهش (سینگ و همکاران^۲، ۲۰۲۱) همخوانی دارد.

نتایج فرضیه دوازدهم نشان داد که رهبری جامعه رابطه بین مدیریت دانش و توسعه پایدار را به صورت مثبت و معنادار تعدیل می‌کند؛ درواقع، رهبری جامعه به عنوان یک ظرفیت نهادی و اجتماعی، با ایجاد انسجام میان کنشگران، تقویت اعتماد و

هدایت تعاملات جمعی، زمینه بهره‌برداری مؤثرتر از دانش را فراهم می‌سازد. زمانی که رهبری محلی فعال و اثرگذار باشد، فرایندهای مدیریت دانش از حالت پراکنده و فردی خارج شده و به سمت هم‌افزایی جمعی، هماهنگی بیشتر و کاربردی‌سازی دانش در حل مسائل توسعه‌ای سوق داده می‌شود. در چنین شرایطی، دانش نه تنها تولید و تسهیم می‌شود، بلکه به صورت هدفمند در جهت حل مسائل اقتصادی و اجتماعی و ارتقای پایداری به کار گرفته می‌شود این یافته همچنین نشان می‌دهد که در غیاب رهبری مؤثر جامعه، حتی وجود سازوکارهای مناسب مدیریت دانش نیز ممکن است به نتایج توسعه‌ای مطلوب منجر نشود. ضعف در هدایت جمعی می‌تواند موجب پراکندگی جریان‌های دانشی، کاهش هماهنگی میان کنشگران و محدود شدن اثربخشی یادگیری جمعی شود. در مقابل، رهبری جامعه با ایجاد جهت‌گیری مشترک و تقویت همکاری‌های شبکه‌ای، نقش تسهیل‌گر در تبدیل ظرفیت‌های دانشی به پیامدهای پایدار ایفا می‌کند. بنابراین، رهبری جامعه را می‌توان یکی از عوامل کلیدی در تقویت اثرگذاری مدیریت دانش بر توسعه پایدار دانست (رامی و همکاران، ۲۰۲۳).

پیشنهادهای کاربردی، آتی و محدودیت

بر اساس نتایج حاصل از فرضیه اول تحقیق پیشنهاد می‌شود: مدیران و سیاست‌گذاران بازارهای محلی با ایجاد نشست‌های دوره‌ای، کارگروه‌های مشترک و فضاهای تعاملی، زمینه افزایش اعتماد متقابل و ارتباطات مستمر میان کسب‌وکارها را فراهم کنند. این اقدام به تسهیل تسهیم دانش، انتقال تجربه و تقویت مدیریت دانش جمعی کمک می‌کند. همچنین از آنجاکه بخش مهمی از دانش در بازارهای محلی به صورت ضمنی و در تعاملات روزمره شکل می‌گیرد، ایجاد شبکه‌های همکاری، انجمن‌های صنفی فعال و سامانه‌های اشتراک تجربه می‌تواند به تبدیل دانش فردی به دانش جمعی و ارتقای اثربخشی مدیریت دانش منجر شود.

بر اساس نتایج به دست آمده از فرضیه دوم تحقیق پیشنهاد می‌شود: نهادهای محلی و مدیران بازارها سازوکارهایی مانند بانک دانش، جلسات انتقال تجربه و کارگاه‌های آموزشی مستمر را طراحی کنند تا دانش فردی و تجربیات موفق به صورت سازمان‌یافته در اختیار سایر کنشگران قرار گیرد. این امر می‌تواند به بهبود تصمیم‌گیری، افزایش انطباق‌پذیری و تقویت توسعه پایدار کمک کند. با توجه به نقش مدیریت دانش در پایداری، لازم است بسترهایی برای تعامل مستمر میان کسب‌وکارها، اتحادیه‌ها و نهادهای حمایتی فراهم شود تا از طریق تبادل تجربه و حل مسائل مشترک، ظرفیت نوآوری و استمرار مزیت‌های توسعه‌ای در بازارهای محلی افزایش یابد.

بر اساس نتایج حاصل از فرضیه سوم تحقیق پیشنهاد می‌شود: مدیران و سیاست‌گذاران بازارهای محلی، روابط اعتماد آمیز و شبکه‌های اجتماعی موجود را صرفاً در سطح ارتباطات غیررسمی نگه ندارند، بلکه آن را به جلسات تبادل تجربه، گروه‌های یادگیری و نظام‌های اشتراک دانش تبدیل کنند تا سرمایه اجتماعی به پیامدهای توسعه‌ای ملموس منجر شود. همچنین لازم است نهادهای محلی بستری فراهم کنند که در آن، دانش حاصل از تعاملات میان کنشگران به صورت مستند، تحلیل و در فرایند تصمیم‌گیری استفاده شود. این کار باعث می‌شود سرمایه اجتماعی از یک ظرفیت بالقوه به یک محرک واقعی برای توسعه پایدار تبدیل شود.

بر اساس نتایج به دست آمده از فرضیه چهارم تحقیق پیشنهاد می‌شود: سازمان‌ها و فعالان بازارهای محلی، با ایجاد کانال‌های ارتباطی پایدار با مشتریان، تأمین‌کنندگان، رقبا، دانشگاه‌ها و نهادهای محلی، زمینه تبادل ایده و دانش را گسترش دهند. این کار سرمایه اجتماعی را به بستری مؤثر برای شکل‌گیری نوآوری باز تبدیل می‌کند. همچنین لازم است مدیران با تقویت اعتماد متقابل و حمایت از همکاری‌های بین‌بخشی، فضای مناسبی برای مشارکت افراد در فرایند نوآوری فراهم کنند. چنین فرهنگی باعث می‌شود سازمان بتواند از دانش و تجربه منابع بیرونی به صورت بهتری استفاده کرده و ظرفیت نوآوری خود را افزایش دهد.

بر اساس نتایج حاصل از فرضیه پنجم تحقیق پیشنهاد می‌شود: سازمان‌ها برای تقویت توسعه پایدار، همکاری نظام‌مند با مشتریان، تأمین‌کنندگان، دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی را در دستور کار قرار دهند. این تعاملات می‌تواند به تولید ایده‌های نو، استفاده بهتر از منابع و ارائه راه‌حل‌های پایدار در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی منجر شود. همچنین سازمان‌ها

رویکرد نوآوری باز را از سطح فعالیت‌های مقطعی به یک سیاست راهبردی تبدیل کنند؛ به‌طوری‌که فرهنگ تبادل دانش، یادگیری از محیط بیرونی و مشارکت جمعی در فرایندهای تصمیم‌گیری تقویت شود. این امر ظرفیت سازمان را برای دستیابی به مزیت رقابتی پایدار و رشد بلندمدت افزایش می‌دهد.

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از فرضیه ششم تحقیق پیشنهاد می‌شود: مدیران و نهادهای محلی، فضاها و برنامه‌هایی برای ایده‌پردازی مشترک، حل مسئله گروهی و توسعه راه‌حل‌های خلاقانه ایجاد کنند تا اعتماد و شبکه‌های اجتماعی موجود به نوآوری‌های عملی و اثرگذار بر توسعه پایدار تبدیل شود. لازم است سازوکارهایی طراحی شود که از طریق آن، بازیگران بازار محلی، مشتریان، نهادهای علمی و سایر ذی‌نفعان بتوانند در تولید و تکامل ایده‌ها مشارکت کنند. این کار، پیوند میان سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار را از مسیر نوآوری باز تقویت می‌کند.

بر اساس نتایج حاصل از فرضیه هفتم تحقیق پیشنهاد می‌شود: مدیران و نهادهای محلی با ایجاد فضاهای تعاملی منظم، نشست‌های هم‌اندیشی و شبکه‌های ارتباطی پایدار، سطح اعتماد میان کنشگران را افزایش دهند تا دانش مبادله شده دقیق‌تر، معتبرتر و قابل‌فهم‌تر ادراک شود. همچنین سازوکارهایی طراحی شود که در آن، دانش در قالب‌های روشن، مستند و قابل‌اتکا مبادله شود؛ زیرا زمانی که انتقال دانش از طریق روابط اجتماعی قوی و رویه‌های شفاف انجام گیرد، کیفیت دانش ادراک‌شده نیز افزایش خواهد یافت.

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از فرضیه هشتم تحقیق پیشنهاد می‌شود: سازمان‌ها و نهادهای محلی، نظام‌هایی برای گردآوری، پالایش و ارائه دانش قابل‌اتکا ایجاد کنند تا افراد بتوانند بر پایه اطلاعات شفاف و معتبر، تصمیم‌های آگاهانه‌تری در راستای توسعه پایدار اتخاذ کنند. همچنین آموزش‌ها و برنامه‌های توانمندساز به‌گونه‌ای طراحی شوند که افراد بتوانند دانش دریافتی را بهتر تحلیل، ارزیابی و در عمل به کار گیرند؛ زیرا استفاده صحیح از دانش باکیفیت، نقش مستقیمی در بهبود تصمیم‌گیری‌های بلندمدت و تحقق توسعه پایدار دارد.

بر اساس نتایج حاصل از فرضیه نهم تحقیق پیشنهاد می‌شود: سازمان‌ها و نهادهای محلی، روابط اجتماعی و شبکه‌های همکاری موجود را به فرایندهای مشخص تولید، پالایش و تبادل دانش باکیفیت تبدیل کنند تا اثر سرمایه اجتماعی بر توسعه پایدار از مسیر دانش معتبر و کاربردی تقویت شود. سازوکارهایی برای ارزیابی دقت، اعتبار و کاربردپذیری دانش در شبکه‌های اجتماعی و حرفه‌ای طراحی شود تا اطمینان حاصل گردد که دانش مبادله شده واقعاً به تصمیم‌گیری‌های بهتر و توسعه پایدار منجر می‌شود.

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از فرضیه دهم تحقیق پیشنهاد می‌شود: پیشنهاد می‌شود مدیران با تدوین هنجارهای روشن، تشویق رفتارهای مشارکتی و ایجاد فضای امن روانی، زمینه‌ای فراهم کنند تا کارکنان بدون ترس از پیامدهای فردی، دانش و تجربیات خود را به اشتراک بگذارند. سازوکارهایی مانند پاداش‌دهی به اشتراک دانش، ارزیابی عملکرد مبتنی بر همکاری و آموزش‌های اخلاق حرفه‌ای به کار گرفته شود تا رفتارهای پنهان‌سازی دانش کاهش یافته و جریان دانش باکیفیت در سازمان تقویت شود.

بر اساس نتایج حاصل از فرضیه یازدهم تحقیق پیشنهاد می‌شود: مدیران با تقویت امنیت روانی، شفاف‌سازی انتظارات و ترویج همکاری به‌جای رقابت مخرب، شرایطی فراهم کنند تا دانش باکیفیت بدون مانع در اختیار اعضای سازمان قرار گیرد و به توسعه پایدار منجر شود. سازوکارهایی مانند پاداش‌دهی به رفتارهای دانشی، ثبت و مستندسازی تجارب و گنجاندن تسهیم دانش در ارزیابی عملکرد ایجاد شود تا پنهان‌کاری دانش کاهش یافته و ظرفیت دانش موجود به‌طور مؤثر در خدمت توسعه پایدار قرار گیرد.

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از فرضیه دوازدهم تحقیق پیشنهاد می‌شود: رهبران جامعه و کنشگران محلی در قالب‌های رسمی و غیررسمی توانمند شوند تا بتوانند جریان‌های دانشی را هماهنگ کرده، تعاملات جمعی را هدفمند سازند و دانش موجود را به سمت حل مسائل توسعه‌ای هدایت کنند. بسترهایی برای مشارکت فعال رهبران محلی، نهادهای اجتماعی و اعضای جامعه در تصمیم‌گیری و حل مسئله ایجاد شود تا دانش تولیدشده در سطح جامعه به‌صورت مؤثر در خدمت توسعه پایدار قرار گیرد.

این پژوهش محدودیت‌هایی دارد که باید در تفسیر نتایج در نظر گرفته شود؛ مانند حجم نمونه کوچک و تمرکز بر یک منطقه جغرافیایی است که قابلیت تعمیم‌پذیری یافته‌ها را کاهش می‌دهد. پژوهش‌های آینده می‌توانند با نمونه‌های گسترده‌تر و متنوع از جوامع محلی در ابعاد بزرگ‌تر در سطح کشور و سایر کشورهای در حال توسعه، اعتبار خارجی نتایج را تقویت کنند. همچنین، نقش پویا و فعال رهبری جامعه به‌عنوان تسهیل‌گر اصلی انتقال دانش ضمنی و شکل‌گیری اکوسیستم توسعه پایدار به‌طور عمیق بررسی نشده است. پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده با استفاده از روش‌های ترکیبی و مطالعات موردی، مکانیسم‌های عملیاتی رهبری جامعه در تسهیل جریان دانش و نوآوری باز را شناسایی و مدل‌سازی کنند. علاوه بر این، سرمایه اجتماعی در این مطالعه به‌صورت کلی سنجیده شد و ابعاد خاصی مانند شبکه‌های خویشاوندی، ساختارهای عشایری یا ارتباطات مذهبی که در بافت جوامع مختلف ایران اهمیت دارند، مورد توجه قرار نگرفتند. پژوهش‌های آتی می‌توانند به بررسی تأثیر این انواع خاص سرمایه اجتماعی بر اشتراک‌گذاری دانش، نوآوری و توسعه پایدار بپردازند. در نهایت، این مطالعه ماهیت توصیفی داشته و هیچ مداخله عملی مانند آموزش رهبران محلی یا ایجاد فضاهای تعاملی جمعی پیاده‌سازی نشده است؛ بنابراین پروژه‌های آتی می‌توانند چنین مداخلاتی را به‌صورت آزمایشی اجرا و اثربخشی آن‌ها را در تسهیل نوآوری و تحقق توسعه پایدار به‌صورت عملی ارزیابی کنند.

تقدیر و تشکر

این پژوهش با مشارکت صمیمانه و بی‌دریغ ساکنان محلی در سطح شهر ارومیه محقق شده است و بدین‌وسیله از صبر، صداقت و همکاری ارزشمند آنان که با اشتراک‌گذاری تجربیات زیسته، غنای داده‌های این مطالعه را تضمین کردند، صمیمانه قدردانی می‌شود.

منابع

- ابراهیمی، کریم، نژادفلاح، محسن و رحمانی، جعفر. (۱۴۰۴). نقش بسترهای اجتماعی گروه‌های تبلیغی در تقویت سرمایه اجتماعی. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۳(۱۲)، ۲۳۵-۲۵۱. doi: 10.22059/jscm.2025.393615.2587
- استاک، روح‌الله و عبدالملکی، جمال. (۱۳۹۳). بررسی و تبیین تأثیر سرمایه اجتماعی بر نوآوری با تأکید بر نقش میانجی مدیریت دانش. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۱(۱)، ۲۰-۱. doi: 10.22059/jscm.2014.53270
- آدم زاده، غفت و اتون، منیره. (۱۴۰۴). رهبری تحول‌گرا و نوآوری آموزشی: بررسی نقش میانجی سرمایه اجتماعی در مدارس شهرستان سرباز. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۱۳(۱)، ۳۶-۱۹. doi: 10.22059/jscm.2025.399366.2613
- جرفی، حسن. (۱۴۰۲). نقش هوش سیاسی و سرمایه اجتماعی بر مدیریت تغییر اثربخش در بین کارکنان سازمان آب و برق خوزستان. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۱۰(۴)، ۳۹۵-۳۸۳. doi: 10.22059/jscm.2023.363038.2433
- خالقی نژاد، سیدعلی. (۱۴۰۴). ارتقای سرمایه اجتماعی از طریق مشارکت سازمان‌های غیردولتی (ملی و بین‌المللی) در توسعه اوان کودکی ایران: یک مطالعه سیاست-پژوهشی کیفی. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۱۲(۳)، ۳۰۵-۳۱۹. doi: 10.22059/jscm.2025.397758.2606
- درمنش، ارشیا، زبردست، لعبت و بالیست، جهانبخش. (۱۴۰۴). ارائه چارچوبی برای تلفیق شاخص‌های کیفیت زیستگاه در برنامه‌ریزی شهری به‌منظور بهبود زیست‌پذیری و توسعه پایدار (مطالعه موردی: کلان‌شهر تهران). *فصلنامه علمی مدیریت محیط‌زیست شهری*، ۳(۴)، ۱۹-۳۶.

- راغبی، محمد و یزدانی، ناصر. (۱۴۰۱). تأثیر ابعاد تمرکز استراتژیک بر سرمایه رابطه-ای در شرکت‌های خانوادگی و غیرخانوادگی بورس اوراق بهادار تهران. *نشریه علمی راهبردهای بازرگانی*، ۱۹(۲۰)، ۵۱-۷۲. doi: 10.22070/cs.2023.17667.1305
- رضایی، هانیه و خنیفر، حسین. (۱۴۰۲). مروری بر سرمایه اجتماعی، نوآوری و شبکه نوآوری: تحلیل کتاب‌سنجی از ادبیات. *مجله علمی مدیریت سرمایه اجتماعی*، doi: 10.22059/jscm.2024.369931.2476
- طاهری، فاطمه و فروتن اقلیدی، علی‌اصغر. (۱۴۰۴). پرورش سرمایه اجتماعی در سازمان در پرتو رهبری جان‌نثار. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۱۲(۳)، ۲۸۹-۳۰۳. doi: 10.22059/jscm.2025.393730.2588
- عسگری، ناصر، مهری، داریوش، قرآنی، سید فرامرز و نهادی، هادی. (۱۴۰۳). فراترکیب پیشایندها و رهاوردهای توسعه سرمایه اجتماعی در مطالعات سازمانی ایران. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۱۱(۴)، ۳۷۱-۳۸۸. doi: 10.22059/jscm.2024.374897.2498
- قادری، فرشاد، اکبری، محسن، تاجدینی، کیهان و دوستار، محمد. (۱۴۰۲). تأثیر بهسازی راهبردی بر عملکرد کسب‌وکارهای خانوادگی با نقش میانجی یادگیری راهبردی و نقش تعدیل گر اشتراک دانش. *نشریه علمی راهبردهای بازرگانی*، ۲۰(۲۲)، ۲۴۱-۲۶۱. doi: 10.22070/cs.2025.19867.1407
- قادری، فرشاد و ملک اخلاق، اسماعیل. (۱۴۰۰). بررسی نقش واسطه دوستوانی مدیریت در رابطه بین قصد استراتژیک و استراتژی رقابت همکاری با نقش تعدیل گر اشتراک دانش. *نشریه علمی راهبردهای بازرگانی*، ۱۸(۱۷)، ۹۹-۱۲۰. doi: 10.22070/cs.2022.14372.1107
- نامداری، فاطمه، طاهری گودرزی، حجت، عباس‌زاده سهرن، یدالله و امیرنژاد، قنبر. (۱۴۰۴). طراحی الگوی دموکراسی سازمانی در جهت تحقق سرمایه اجتماعی. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۱۲(۲)، ۱۸۷-۲۰۳. doi: 10.22059/jscm.2024.376531.2512
- Adhikari, D. R., & Shrestha, P. (2023). Knowledge management initiatives for achieving sustainable development goal 4.7: higher education institutions' stakeholder perspectives. *Journal of Knowledge Management*, 27(4), 1109-1139. <https://doi.org/10.1108/JKM-03-2022-0172>
- Agarwal, A., & Ojha, R. (2024). Prioritizing implications of Industry-4.0 on the sustainable development goals: A perspective from the analytic hierarchy process in manufacturing operations. *Journal of cleaner production*, 444, 141189. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.141189>
- Ali, L., & Avdic, A. (2015). A Knowledge Management Framework for Sustainable Rural Development: The case of Gilgit-Baltistan, Pakistan. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 13(2), pp104-117. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.144389>
- Anand, A., Offergelt, F., & Anand, P. (2022). Knowledge hiding—a systematic review and research agenda. *Journal of Knowledge Management*, 26(6), 1438-1457. <https://doi.org/10.1108/JKM-04-2021-0336>
- Annamalah, S., Paraman, P., Ahmed, S., Dass, R., Sentosa, I., Pertheban, T. R., ... & Singh, P. (2023). The role of open innovation and a normalizing mechanism of social capital in the tourism industry. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9(2), 100056. <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100056>

- Arain, M. I., Shahnaz, S., Anwar, R., & Anwar, K. (2021). Assessment of self-medication practices during COVID-19 pandemic in Hyderabad and Karachi, Pakistan. *Sudan Journal of Medical Sciences*, 16(3), 347-354. <https://orcid.org/0000-0002-1797-9927>
- Asgari, N. , Mehri, D. , Ghorani, F. and Nahadi, H. (2024). Meta-Synthesis of Antecedents and Outcomes of Developing Social Capital in the Organizational Studies of Iran. *Social Capital Management*, 11(4), 371-388. <https://doi: 10.22059/jscm.2024.374897.2498>[In Persian]
- Astak, R. and Abdolmaleki, J. (2014). Study of the Effect of Social Capital on Innovation Emphasize on Mediation Role of Knowledge Management. *Social Capital Management*, 1(1), 1-20. <https://doi: 10.22059/jscm.2014.53270> [In Persian]
- Bakhmat, N., Voropayeva, T., Artamoshchenko, V., Kubitskyi, S., & Ivanov, G. (2022). QUALITY MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION IN TERMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT. *International Journal for Quality Research*, 16(4). <https://doi.org/10.24874/IJQR16.04-10>
- Bass, B. M. (1999). Two decades of research and development in transformational leadership. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(1), 9–32. <https://doi.org/10.1080/135943299398410>
- Bhalla, K., Kumar, T., & Rangaswamy, J. (2018). An integrated rural development model based on comprehensive Life-Cycle Assessment (LCA) of Khadi-Handloom Industry in rural India. *Procedia CIRP*, 69, 493-498. <https://doi.org/10.1016/j.procir.2017.11.072>
- Bouças da Silva, D. L., Hoffmann, V. E., & Martínez-Cháfer, L. (2023). Trust and trust-linked elements in the formation of tourism networks in Brazil and Spain. *Journal of Trust Research*, 13(1), 24-50. <https://doi.org/10.1080/21515581.2023.2190900>
- Cammarano, A., Aquilone, G., Varriale, V., Michelino, F., & Caputo, M. (2024). The potential of open innovation platforms: driving sustainable development goals through digital collaboration. *Innovation*, 1-24. <https://doi.org/10.1080/14479338.2024.2421015>
- Carvalho, N., Zanquetto-Filho, H., Hoffmann, V. E., & Lacruz, A. J. (2025). Social ties and open innovation: impacts on innovation capability. *Innovation & Management Review*. <https://doi.org/10.1108/INMR-09-2023-0145>
- Chen, H., Cao, G., Chen, J., & Ding, J. (2019, August). A practical framework for evaluating the quality of knowledge graph. In *China conference on knowledge graph and semantic computing* (pp. 111-122). Singapore: Springer Singapore. <https://doi.org/10.1109/TKDE.2019.3150080>
- Chen, M.H. and Wang, M.C. (2008), “Social networks and a new venture’s innovative capability: the role of trust within entrepreneurial teams”, *R&d Management*, Vol. 38 No. 3, pp. 253-264. <https://doi: 10.1111/j.1467-9310.2008.00515.x>.
- Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. *Modern Methods for Business Research*, 295(2), 295-336. <https://B2n.ir/p53562>
- Chiu, C. M., Hsu, M. H., & Wang, E. T. (2006). Understanding knowledge sharing in virtual communities: An integration of social capital and social cognitive theories. *Decision support systems*, 42(3), 1872-1888. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v15-i1/24548>
- Connelly, C. E., Zweig, D., Webster, J., & Trougakos, J. P. (2012). Knowledge hiding in organizations. *Journal of organizational behavior*, 33(1), 64-88. <https://doi.org/10.25115/eea.v39i10.5392>

- Danso, A., Adomako, S., Lartey, T., Amankwah-Amoah, J., & Owusu-Yirenkyi, D. (2020). Stakeholder integration, environmental sustainability orientation and financial performance. *Journal of business research*, 119, 652-662. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.02.038>
- Dormanesh, A., Zebardast, L. and Balist, J. (2025). Introducing a Framework for Integrating Habitat Quality Indicators into Urban Planning to Improve Livability and Sustainable Development (Case Study: Tehran Metropolis). *Journal of Urban Environmental Management*, 3(4), 19-36. <https://doi.org/10.48306/juem.2025.554009.1121> [In Persian]
- Ebrahimi, K., Nezhadfallah, M. and Rahmani, J. (2025). Identifying the Role of Social Context of Preach Groups in Strengthening Social Capital. *Social Capital Management*, 12(3), 235-251. <https://doi.org/10.22059/jscm.2025.393615.2587> [In Persian]
- Fauzi, M. A. (2023). Knowledge hiding behavior in higher education institutions: a scientometric analysis and systematic literature review approach. *Journal of knowledge management*, 27(2), 302-327. <https://doi.org/10.1108/JKM-07-2021-0527>
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.1177/002224378101800104>
- Ghaderi, F., Akbari, M., Tajeddini, K., & Doostar, M. (2024). Investigating the Effect of Strategic Improvement on Family Business Performance: The Mediating Role of Strategic Learning and the Moderating Role of Knowledge Sharing. *Commercial Strategies*, 20(22), 241-261. <https://doi.org/10.22070/cs.2025.19867.1407> [In Persian]
- ghaderi, F., & Malekakhlagh, I. (2021). Studying the Mediating Role of Management Ambidexterity Between Strategic Intent and Cooperation Competition Strategy with the Moderating Role of Knowledge Sharing. *Commercial Strategies*, 18(17), 99-120. <https://doi.org/10.22070/cs.2022.14372.1107> [In Persian]
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2-24. <https://doi.org/10.1108/EBR-11-2018-0203>
- He, P., Jiang, C., Xu, Z., & Shen, C. (2021). Knowledge hiding: current research status and future research directions. *Frontiers in psychology*, 12, 748237. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.748237>
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. *Advances in International Marketing*, 20, 277-319. [https://doi.org/10.1108/S1474-7979\(2009\)0000020014](https://doi.org/10.1108/S1474-7979(2009)0000020014)
- Hulland, J. (1999). Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: A review of four recent studies. *Strategic management journal*, 20(2), 195-204. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199902\)20:2%3C195::AID-SMJ13%3E3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199902)20:2%3C195::AID-SMJ13%3E3.0.CO;2-7)
- Jordão, R. V. D., & Novas, J. C. (2024). Information and knowledge management, intellectual capital, and sustainable growth in networked small and medium enterprises. *Journal of the Knowledge Economy*, 15(1), 563-595. <https://doi.org/10.1007/s13132-022-01043-5>
- Jorfi, H. (2023). The Role of Political Intelligence and Social Capital on Effective Change Management in Khuzestan Water and Electricity Organization Employees. *Social Capital Management*, 10(4), 383-395. <https://doi.org/10.22059/jscm.2023.363038.2433> [In Persian]
- Juusola, K., Venkitachalam, K., Kleber, D., & Popat, A. (2024). Knowledge sharing in open social innovation for sustainable development: evidence from rural social enterprises. *Journal of Strategy and Management*. <https://doi.org/10.1108/JSMA-12-2023-0322>

- Kearns, G. S., & Sabherwal, R. (2006). Strategic alignment between business and information technology: a knowledge-based view of behaviors, outcome, and consequences. *Journal of management information systems*, 23(3), 129-162. <https://doi.org/10.2753/MIS0742-1222230306>
- Khaleghinezhad, S. A. (2025). Fostering Social Capital through NGO Engagement in Early Childhood Development in Iran: A Qualitative Policy Research Study. *Social Capital Management*, 12(3), 305-319. <https://doi.org/10.22059/jscm.2025.397758.2606> [In Persian]
- Kim, N., & Shim, C. (2018). Social capital, knowledge sharing and innovation of small- and mediumsized enterprises in a tourism cluster. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(6), 2417-2437. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-07-2016-0392>
- Lam, L., Nguyen, P., Le, N., & Tran, K. (2021). The relation among organizational culture, knowledge management, and innovation capability: Its implication for open innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(1), 66. <https://doi.org/10.3390/joitmc7010066>
- Lappalainen, L., Aleem, M., & Sandberg, B. (2023). How to manage open innovation projects? An integrative framework. *Project Leadership and Society*, 4, 100095, <https://doi.org/10.1016/j.plas.2023.100095>
- Lee, D. M., Fu, Y. X., Wang, L. Y., & Nie, T. (2021). Network ties, social capital, and knowledge management. *European Journal of Business and Management Research*, 6(5), 200-203. <https://doi.org/10.24018/ejbmr.2021.6.5.1090>
- Lim, W.M. (2024), "A typology of validity: content, face, convergent, discriminant, nomological and predictive validity", *Journal of Trade Science*, Vol. 12 No. 3, pp. 155-179. <https://doi.org/10.1108/JTS-03-2024-0016>
- Martinidis, G., Komninos, N., Dyjakon, A., Minta, S., & Hejna, M. (2021). How intellectual capital predicts innovation output in EU regions: Implications for sustainable development. *Sustainability*, 13(24), 14036. <https://doi.org/10.3390/su132414036>
- Miković, R., Čabarkapa, O., Viduka, B., & Berić, I. (2023). Social capital features navigating the quality of knowledge management process in project-oriented organizations. *International Journal for Quality Research*, 17(4), 1011-1024. <https://doi.org/10.24874/IJQR17.04-01>
- Namdari, F. , Taheri Goodarzi, H. , Abbaszadeh Sohranh, Y. and Amirnejad, Q. (2025). Design of Organizational Democracy Model in Order to Realize Social Capital. *Social Capital Management*, 12(2), 187-203. <https://doi:10.22059/jscm.2024.376531.2512>[In Persian]
- Ozili, P. K. (2022). Sustainability and sustainable development research around the world. *Managing Global Transitions*, 20(3). <https://doi.org/10.26493/1854-6935.20.259-293>
- Phonthanukitithaworn, C., Srisathan, W. A., Ketkaew, C., & Naruetharadhol, P. (2023). Sustainable development towards openness SME innovation: taking advantage of intellectual capital, sustainable initiatives, and open innovation. *Sustainability*, 15(3), 2126. <https://doi.org/10.3390/su15032126>
- Portes, A. (2024). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *New critical writings in political sociology*, 53-76. [10.4324/9781003572923-6](https://doi.org/10.4324/9781003572923-6)
- Prieto-Pastor, J. A., Popa, S., & Direito, I. (2018). Knowledge integration and collective creativity: The moderating role of team knowledge diversity. *The Journal of Management Studies*, 55(8), 1234-1264. <https://doi.org/10.61275/ISVSej-2018-10-12-49>
- Purwati, A. A., Budiyanto, B., Suhermin, S., & Hamzah, M. L. (2021). The effect of innovation capability on business performance: The role of social capital and entrepreneurial leadership on

- SMEs in Indonesia. *Growing Science: Accounting*, 7(2), 323-330.
<https://repository.stiesia.ac.id/id/eprint/3911>
- Radziwon, A., & Bogers, M. (2019). Open innovation in SMEs: Exploring inter-organizational relationships in an ecosystem. *Technological forecasting and social change*, 146, 573-587.
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.04.021>
- Raghebi, M., & Yazdani, N. (2023). The Effect of Strategic Focus Dimensions on Relational Capital in Family and Non-Family Firms in the Tehran Stock ExChange. *Commercial Strategies*, 19(20), 51-72. <https://doi.org/10.22070/cs.2023.17667.1305> [In Persian]
- Rami, A. A. M., Azizul, M. D. A., Ismail, S., Ibrahim, A., & Olaitan, A. A. (2023). Knowledge Management, Leadership, and Social Capital: Community Leadership and Sustainable Development in Terengganu, Malaysia. <https://doi.org/10.61275/ISVSej-2023-10-12-49>
- Rangus, K. (2017). The Relation between Different Open Innovation Practices and Firm's Innovation Performance. *Managing Global Transitions: International Research Journal*, 15(1).
<https://doi.org/10.26493/1854-6935.15.61-79>
- Rezaei, H. and Khanifar, H. (2026). The Framework of the Relationship Between the Components of Social Capital and Innovation Using Meta-Synthesis Method. *Social Capital Management*, 13(1), 37-55. <https://doi.org/10.22059/jscm.2023.355084.2390> [In Persian]
- Reus, B., Moser, C., & Groenewegen, P. (2023). Knowledge sharing quality on an enterprise social network: social capital and the moderating effect of being a broker. *Journal of Knowledge Management*, 27(11), 187-204. <https://doi.org/10.1108/JKM-02-2023-0115>
- Ruggerio, C. A. (2021). Sustainability and sustainable development: A review of principles and definitions. *Science of the total environment*, 786, 147481.
<https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.147481>
- Saravanan, D. J. D., Sreeram, A., Krishna, S., Subrahmanyam, C. M., Kumar, M., & Murty, K. V. S. S. N. (2025). THE IMPACT OF SOCIAL CAPITAL ON KNOWLEDGE QUALITY AND OPEN INNOVATION: THE INFLUENCE OF KNOWLEDGE HIDING AS A MODERATING FACTOR. *International Journal of Humanities Education*, 13(1), 1156-1172.
<https://doi.org/10.1108/JKM-02-2025-0115>
- Singh, S. K., Mazzucchelli, A., Vessal, S. R., & Solidoro, A. (2021). Knowledge-based HRM practices and innovation performance: Role of social capital and knowledge sharing. *Journal of International Management*, 27(1), 100830.
<https://doi.org/10.1016/j.intman.2021.100830>
- Snapp, S. S., Bezner Kerr, R., Bybee-Finley, A., Chikowo, R., Dakishoni, L., Grabowski, P., ... & Kanyama-Phiri, G. (2023). Participatory action research generates knowledge for Sustainable Development Goals. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 21(7), 341-349.
<https://doi.org/10.1002/fee.2591>
- Taheri, F. and Foroutan Eghlidi, A. A. (2025). Cultivating Social Capital in the Organization in the Light of Self-Sacrifice Leadership. *Social Capital Management*, 12(3), 289-303.
<https://doi.org/10.22059/jscm.2025.393730.2588> [In Persian]
- Tajpour, M., Hosseini, E., Mohammadi, M., & Bahman-Zangi, B. (2022). The effect of knowledge management on the sustainability of technology-driven businesses in emerging markets: The mediating role of social media. *Sustainability*, 14(14), 8602. <https://doi.org/10.3390/su14148602>

- Tariq, M. U. (2025). Leveraging Open Innovation for Sustainable Growth in the Digital Era. In *Mastering Innovation in Business* (pp. 157-192). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-3759-2.ch007>
- Waheed, M., Klobas, J. E., & Ain, N. (2021). Unveiling knowledge quality, researcher satisfaction, learning, and loyalty: A model of academic social media success. *Information Technology & People*, 34(1), 204-227. <https://doi.org/10.1108/ITP-07-2018-0345>
- Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., & Van Oppen, C. (2009). Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration. *MIS quarterly*, 177-195. <https://doi.org/10.2307/20650284>
- Xue, B., y& Zou, L. (2022). Knowledge graph quality management: A comprehensive survey. *IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering*, 35(5), 4969-4988. <https://doi.org/10.1109/TKDE.2022.3150080>
- Yin, X., Chen, J., & Li, J. (2022). Rural innovation system: Revitalize the countryside for a sustainable development. *Journal of Rural Studies*, 93, 471-478 <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.10.014>
- Zhang, X., Chu, Z., Ren, L., & Xing, J. (2023). Open innovation and sustainable competitive advantage: The role of organizational learning. *Technological forecasting and social change*, 186, 122114. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.12211410>